

Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин і регіональних студій
Лабораторія регіональних промоцій і туризму (РЕПІТ)

*Матеріали I Всеукраїнського
науково-практичного форуму*

РЕПІТ

Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин і регіональних студій
Лабораторія регіональних промоцій і туризму

Матеріали I
Всеукраїнського
науково-практичного форуму
РЕГІОН
(м. Луцьк, 19 травня 2022 р.)

м. Луцьк,
2022 р.

Рекомендовано до друку
кафедрою міжнародних відносин і регіональних студій
факультету міжнародних відносин
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 12 від 17 червня 2022 р.)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

- Шуляк А. М.** доктор політичних наук, професор,
декан факультету міжнародних відносин
- Коцан Н. Н.** доктор географічних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародних відносин і регіональних студій
- Вознюк Є. В.** кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин і регіональних студій
- Борисюк О. П.** старший лаборант
кафедри міжнародних відносин і регіональних студій

Всеукраїнський науково-практичний форум РЕПІТ (м. Луцьк, 19 травня 2022 р.).
– Луцьк: Лабораторія «РЕПІТ» ВНУ імені Лесі Українки, 2022. 44 с.

У збірнику матеріалів форуму розглядають актуальні проблеми міжнародних відносин, зовнішньої політики країн світу та міжнародної і регіональної безпеки міжнародного туризму.

Збірка розрахована на широке коло фахівців із міжнародних відносин, регіоналістики та країнознавства, спеціалістів, що працюють у структурних підрозділах органів державної влади й управління, географів, істориків, політологів, економістів, туризмознавців, студентів і викладачів, а також усіх, хто цікавиться проблемами розвитку міжнародних відносин, міжнародного туризму та міжнародної і регіональної безпеки.

Матеріали друкуються в авторській редакції

ЗМІСТ

Міжнародні відносини		
Балак І.О.	Ліхтенштейн у міжнародних відносинах	5
Романюк Н. І.	Україна – ЄС: потенційний чи офіційний кандидат	7
Засєкін О. В., Панишко Г. Т.	Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу	11
Пікулик О. Б.	Публічна дипломатія ЄС: глобальні та регіональні ініціативи	13
Міжнародна і регіональна безпека		
Моренчук А. А.	Український вимір сприйняття війни з Росією	16
Заставецька Л. Б., Заставецький Т. Б.	Проблема демографічної безпеки України у контексті війни 2022 року	19
Гукалова І. В.	Якість життя населення у новій безпековій реальності	21
Коцан Н. Н., Вознюк О. Р.	Українсько-французькі відносини в умовах війни	25
Патлашинська І. В., Назар І. М.	Українсько-італійські відносини в сучасних умовах воєнних дій	28
Коцан Р. І., Трач О. С.	Українсько-чеські відносини станом на початок війни 2022 року	31
Кулик С.М., Калатинець У. С.	Делегітимізація президента Росії В. Путіна польськими футбольними фанатами (у контексті російсько-української війни 2022 року)	34
Міжнародний туризм		
Патійчук В. О.	Нові тенденції розвитку міжнародного туризму	37
Цвік М. В., Мазурець Р. Р.	Розвиток ринку джайлоо-туризму Республіки Киргизстан для громадян України	41

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

УДК327.8(494.9)

І. О. Балак – кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин і
регіональних студій
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

ЛІХТЕНШТЕЙН У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Розглянуто історичні особливості формування Ліхтенштейну як суверенної держави. Висвітлено основні складові часті держави в міжнародних відносинах. Проаналізовано двосторонні відносини України та князівства.

Ключові слова: нейтралітет, зовнішня політика, міжнародні відносини.

Balak I. O. Liechtenstein in International Relations. There are considered the historical features of the formation of Liechtenstein as a sovereign state. The main components of the state's participation in the international relations are highlighted. The international relations of Ukraine and the principality are analyzed.

Keywords: the neutrality, the foreign policy, the international relations.

Зовнішня політика малих держав Європи спрямована на забезпечення власного суверенітету, підтримки державами-сусідами, активної міжнародної діяльності. Метою даної праці є дослідити роль князівства Ліхтенштейн в міжнародних відносинах як в історичній ретроспективі, так і на сучасному етапі.

Князівство Ліхтенштейн отримало свою назву від династії та замку у Нижній Австрії, що був у їхньому володіння з перервами з 1140 р. Династія поступово викупувала великі земельні угіддя та розширювала володіння. У 1719 р. внаслідок об'єднання князівства Шелленберг та графства Вадуц указом імператора Священної Римської імперії Карла IV було створено князівство Ліхтенштейн. В 1806 р. після створення Рейнського союзу Ліхтенштейн отримав суверенітет. У 1868 р. було проголошено нейтралітет князівства у міжнародних відносинах, якого дотримувалися під час обох світових воєн [2].

Після закінчення Першої світової війни між Ліхтенштейном та Швейцарією було укладено митний та валютний союз, а в 1919 р. обидві держави домовилися про офіційне представництво Швейцарією інтересів Ліхтенштейну на дипломатичному та консульському рівні за потреби.

В другій половині ХХ ст. Ліхтенштейн розпочинає перегляд політики нейтралітету та стає членом Ради Європи (1978), ООН (1990), ЄАВТ (1991), Європейської економічної зони (1995), СОТ (1995). Ліхтенштейн має власні дипломатичні представництва у Відні, Берні, Берліні, Брюсселі, Страсбурзі й Вашингтоні, постійні дипломатичні місії при ООН – у Нью-Йорку і Женеві. Водночас 78 дипломатичних представств є акредитованими при уряді Ліхтенштейну, однак їх резиденції

розміщені в Швейцарії. Важливими для Ліхтенштейну міжнародними партнерами є також Австрія, ФРН.

Після 1945 р. внаслідок прийняття Декретів Бекеша було створено правову основу для вигнання німців з Чехословаччини. Як наслідок, етнічні німці й угорці, що проживали на землях Чехословаччини до та під час Другої світової війни втратили своє майно та були депортовані. Це створило перешкоди для визнання Чехією та Словаччиною Ліхтенштейну як держави через невирішені суперечки власності княжого дому. Однак в 2009 р. державам вдалося досягти порозуміння і підписати протоколи про встановлення дипломатичних відносин між ними [4]. Згода Ліхтенштейну на виплату компенсацій дозволила доєднатися Ліхтенштейну в 2011 р. до Шенгенської угоди.

Закони Ліхтенштейну про банківську таємницю є одними з найсуворіших у світі, тому вкладники зберігали там свої гроші, уникаючи сплати податків. Князівство ввійшло до переліку країн, які ОЕСР визначили як «податковий рай» в 2000 р. [1]. Із 1 січня 2011 р. в Ліхтенштейні набуло чинності нове податкове законодавство, але збережено безподатковий режим для приватних холдингових компаній. Це посилить позиції держави на міжнародному бізнес-ринку.

Дипломатичні відносини між Україною і Князівством Ліхтенштейн встановлено 12 лютого 1992 р. Інтереси Ліхтенштейну в Україні представляє Посольство Швейцарської конфедерації. Цікаво, що засновник заповідника «Асканія-Нова» барон Едуард фон Фальц-Фейн, який народився 1912 р. у с. Гаврилівка на Херсонщині, з 1940-х рр. мешкає у Вадуці, один з його нащадків є активним меценатом Біосферного заповідника «Асканія-Нова» [2]. Однак на урядовому рівні офіційні контакти носять епізодичний характер. Після повномасштабного вторгнення російських військ на територію України, окупації ряду громад та регіонів, уряд Ліхтенштейну засудив порушення територіальної цілісності нашої держави, схвалив санкції проти білорусі та росії за агресію проти України, таким чином приєднавшись до пакету ЄС проти москви й мінська [3].

Отже, наразі Ліхтенштейн проводить активну зовнішню політику, відійшовши від догм нейтральної держави.

Джерела та література

1. Балак І. О. Зовнішньоекономічна діяльність Ліхтенштейну // *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки*. 2011. № 21. С. 131–136.
2. Ліхтенштейн. URL : <https://bit.ly/3azcufP>.
3. Ліхтенштейн приєднався до санкцій ЄС проти росії та білорусі. URL: <https://bit.ly/3mu7hsp>.
4. [Czech Republic, Liechtenstein establish diplomatic relations](https://bit.ly/3aEOOC1). URL : <https://bit.ly/3aEOOC1>.

УКРАЇНА – ЄС: ПОТЕНЦІЙНИЙ ЧИ ОФІЦІЙНИЙ КАНДИДАТ

Проаналізовано особливості вступу країн до ЄС, визначено особливості статусу офіційного і потенційного кандидата на вступ до Європейського Союзу. Охарактеризовано особливості вступу України до ЄС, зроблено оцінку можливості надання нашій державі статусу кандидата на вступ до ЄС.

Ключові слова: європейська інтеграція, Україна, Європейський Союз, офіційний кандидат, потенційний кандидат.

Romanyuk N. I. Ukraine – EU: potential or official candidate. The peculiarities of the countries' accession to the EU are analyzed, the peculiarities of the status of the official and potential candidate for accession to the European Union are determined. The peculiarities of Ukraine's accession to the EU are described, the possibility of granting our country the status of a candidate for accession to the European Union is assessed.

Key words: European integration, Ukraine, European Union, official candidate, potential candidate.

Співробітництво України з ЄС – пріоритетний напрям зовнішньої політики України й стратегічний вибір українського суспільства. Головним завданням євроінтеграційного курсу України є вступ до ЄС. Цей крок зафіксований в ряді концептуальних документів з питань зовнішньої політики: в Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», Конституції України, Стратегії зовнішньополітичної діяльності України, Постанові «Про підтвердження курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу та першочергові заходи у цьому напрямі».

Важливим документом, який наближає Україну до ЄС є Угода про асоціацію з ЄС (набула чинності у 2017 р.), хоча ця Угода не передбачала членства в ЄС. Вплив на вступ України до Європейського Союзу мають як внутрішні (повільні реформи у різних сферах, стан війни) так і зовнішні (російська агресія, відсутність консенсусу серед країн ЄС) чинники.

Росія, яка намагалася протидіяти європейській інтеграції України, своєю агресією щодо України (в т. ч. військові дії) призвела до зворотного ефекту. Російсько-українська війна, активна фаза якої розпочалася в лютому 2022 р., підкреслила безальтернативність євроінтеграційного курсу і стала ключовим мотивом для впровадження змін в Україні.

Протягом усього періоду російської агресії (з 2014 р. і до нині) ЄС демонструє свою політичну, оборонну та військову підтримку Україні, надає фінансову і гуманітарну допомогу, запроваджує санкції (шостий пакет санкцій був затверджений у червні 2022 р.), підтримує прагнення України стати повноправним членом ЄС.

Процес вступу України до ЄС розпочався невдовзі після російського вторгнення в Україну. 28 лютого 2022 р., Президент України Володимир Зеленський підписав заявку про вступ до Європейського Союзу і звернувся до лідерів інституцій ЄС, щодо невідкладного приєднання України за новою спеціальною процедурою [5].

Процедура вступу до ЄС затверджена в Договорах ЄС [2]. Із точки зору послідовності дій процедура вступу сьогодні включає такі етапи [5]: держава подає заявку на членство до Європейського Союзу; держави-члени дають згоду на те, щоб почати розгляд заявки, і доручають Єврокомісії перевірити, чи відповідає претендент необхідним критеріям; Єврокомісія розробляє і надсилає державі-претенденту індивідуальну «анкету-опитувальник» (*questionnaire*) про стан справ у ній; держава-претендентка надає відповіді на ці запитання; Єврокомісія опрацьовує відповіді на «опитувальник» і надає висновок про те, чи держава може бути кандидатом на членство; Європейська рада, спираючись на позитивний висновок Єврокомісії, визнає державу офіційним кандидатом та ухвалює рішення про початок переговорів про вступ; переговори по 35 главах договору про вступ до ЄС; Європейська рада (після успішного завершення переговорів) консенсусом дає згоду на приєднання держави-кандидата до ЄС; держави-члени та держава-кандидат офіційно підписують Договір про вступ; держави-члени (за принципом одностайності) та держава-кандидат ратифікують Договір про приєднання країни-кандидата відповідно до їхніх конституційних норм; держава-кандидат стає державою-членом ЄС.

Відсутність обмежень стосовно термінів кожної процедурної стадії розгляду заяви про вступ дає змогу стримувати процес розширення до моменту якісних внутрішніх перетворень усередині ЄС і прискорити трансформації у країнах-кандидатах, або їх можна пришвидшити, не порушуючи законодавство ЄС. Саме пришвидшення початкових процедурних стадій (з моменту подання заявки до прийняття рішення щодо надання статусу країни-кандидата) і можна розглядати спрощеною процедурою вступу України до ЄС. Про це говорив Президент України В. Зеленський під час переговорів з Президенткою Єврокомісії 18 березня 2022 р. [4].

Наступні етапи на шляху до членства (переговори і прийняття рішення про приєднання держави до ЄС) більш формалізовані, їх неможливо оминати і складно пришвидшити лише завдяки політичній волі держав-членів ЄС. Єдиний шлях до швидкого членства – це завершення війни, швидке проведення реформ в Україні, одночасно з її повоєнною відбудовою. Країни, які ставали членами ЄС у 2004 і 2007 рр. проходили шлях вступу до ЄС, в середньому, протягом десяти років [2]. Прикладом надшвидкого вступу до ЄС є Фінляндія, яка не мала типових українських проблем з корупцією та верховенством права, і за три роки стала членом ЄС (подала заявку у

березні 1992 р і стала членом ЄС у січні 1995 р. [6]. Найдовший «марафон» вступу проходить Туреччина, адже переговори з нею були розпочаті ще у 2005 р.

Після подання заявки на вступ до ЄС, Європейський парламент 1 березня 2022 р. більшістю голосів (637 депутатів проголосували «за») рекомендував надати Україні статус країни кандидата на вступ, що є необхідною умовою для початку переговорів [1]. 18 квітня 2022 р. Україна надала відповіді на першу частину «опитувальника» від ЄС щодо членства, а 9 травня 2022 р. – на другу [7].

Європейська Комісія, отримавши відповіді, має проаналізувати їх і презентувати свою думку щодо того, наскільки Україна відповідає Копенгагенським критеріям та рекомендувати, чи надати країні статус кандидата чи ні. Після цього країни ЄС, базуючись на рішенні Європейської Комісії, остаточно ухвалюють рішення про надання Україні статусу офіційного кандидата на членство в ЄС . Це має відбутися 23-24 червня 2022 р. під час саміту ЄС.

Отримання статусу країни-кандидата на вступ до ЄС буде свідчити про те, що країна згодом стане членом ЄС, хоча для цього може знадобитися багато років. Після того, як Україна офіційно стане кандидатом на вступ, то на неї пошириться політика розширення і вона отримає доступ до фінансових інструментів (наприклад, єдиний перед вступний інструмент) ЄС, які допоможуть краще провести реформи та імплементувати законодавство ЄС [8]. Надання статусу кандидата також стане поштовхом до продовження реформ і трансформацій в усіх сферах та подальшої інтеграції України до спільного ринку ЄС.

Після отримання статусу країни-кандидата з Україною можуть розпочати офіційно переговори про вступ. Протягом переговорів Єврокомісія контролюватиме прогрес кандидата у застосуванні законодавства ЄС та виконання інших його зобов'язань (по 35 розділам), а також гарантуватиме країнам-членам, що кандидат відповідає умовам для вступу. Комісія також інформуватиме Раду ЄС та Європейський парламент протягом усього процесу переговорів за допомогою регулярних звітів, повідомлень, роз'яснень щодо умов подальшого прогресу [5]. Тривалість переговорів, в першу чергу, буде залежати від України, яка має завершити війну, продемонструвати прогрес у проведенні реформ і взятих на себе зобов'язань. Прискорений вступ, якого прагне Україна, вимагатиме прискореної імплементації реформ від неї.

Серед країн-членів ЄС є як прихильники (країни Балтії, Польща, Чехія, Словаччина, Болгарія і Словенія) надання її статусу офіційного кандидата на вступ так і противники (Франція, Австрія, Нідерланди). Вагається щодо надання такого статусу нашій державі і одна з провідних країн ЄС – Німеччина.

Із початку червня 2022 р. все частіше лунають заяви деяких держав-членів ЄС про надання Україні статусу потенційного кандидата на вступ до ЄС, який не передбачений правом ЄС. Цей статус отримують держави, яким сказати категоричне «ні» політично не коректно, але і сказати «так» не можуть, оскільки дана держава, на думку ЄС, порушує критерії для визнання її кандидатом. Потенційному кандидату кажуть, що він не може у даний момент отримати статус офіційного кандидата, але стане ним у разі виконання певних умов.

Статус потенційного кандидата поміщає Україну в один ряд із Боснією та Герцеговиною й Косово. На думку автора, надання такого ж статусу Україні як цим країнам є неприйнятним. Косово – це частково визнана держава на Балканах. Її існування не визнають кілька держав ЄС, тому розпочати з Косово переговори про членство просто немає юридичних підстав. Боснія і Герцеговина – одна з держав Балканського півострова, яка за формою правління є парламентською республікою. Хоча вищою владою і одноосібним правом інтерпретації Конституції і законів Боснії і Герцеговини наділений Верховний представник, призначений на основі Дейтонських Угод 1995 р. Відповідно, ця система управління є неефективною, і дану державу не можна вважати демократичною.

Україна намагається переконати тих західних партнерів, які не вірять у щирість європейських прагнень України. Віцепрем'єрка з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України О. Стефанішина проводить ряд зустрічей з лідерами європейських столиць, пояснюючи їм і переконуючи їх у тому, що Україна після перемоги у війні з росією залишиться демократичною державою в якій діє верховенство права.

Отже, вступ України до ЄС є стратегічним зовнішньополітичним завданням для нашої держави. Агресія Росії щодо України підкреслила без альтернативність євроінтеграційного курсу. Головним завданням для України на цьому шляху є отримання статусу країни-кандидата, який буде потужним інструментом для реформування нашої держави і відсічі агресору. Нерішучість країн-членів ЄС щодо надання Україні такого статусу може посіяти недовіру до організації, посилити позиції євроскептиків, уповільнити демократизацію Європи, послабити сам ЄС.

Джерела та література

1. Європарламент рекомендував надати Україні статусу кандидата на членство в ЄС. URL : https://www.slovoidilo.ua/2022/03/01/novyna/_polityka/_yevroparlament-rekomenduvav-nadaty-ukrayini-statusu-kandydata-chlenstvo-yes.

2. Європейська інтеграція : навч. посіб. для студ. вищ. навчзакл. / за ред. С. В. Федонюка, В. Й. Лажніка. Вид. 2-е, переробл. й доповн. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011, 760 с.

3. Зеленський закликав ЄС невідкладно прийняти Україну за новою спеціальною процедурою. URL : <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/02/28/7134895/>.
4. Наш вступ до ЄС точно буде протягом найближчих років: інтерв'ю дипрадника Зеленського. URL : <https://www.eurointegration.com.ua/interview/2022/04/11/7137610/>.
5. Сидоренко С. Кандидатський максимум: як Єврокомісія планує просувати Україну до членства у ЄС. URL : <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/03/19/7136258/>.
6. Сидоренко С. Бій за кандидата: хто блокує заявку України на членство в ЄС. URL : <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/06/3/7140596/>.
7. Україна заповнила фінальну частину опитувальника ЄС для кандидатського статусу. URL : <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/05/9/7139110/>.
8. Фахурдінова М. «Фінансування та поштовх до реформ: що дасть Україні статус кандидата на членство в ЄС». URL : <http://neweurope.org.ua/analytics/finansuvannya-ta-poshtovh-do-reform-shho-dast-ukrayini-status-kandydata-na-chlenstvo-v-yes/>.

О. В. Засєкін – студент 4 курсу факультету історії, політології та національної безпеки Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Г. Т. Панишко – кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та публічного управління Волинського національного університету імені Лесі Українки

АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Консолідація України з Європейським Союзом уже давно стала пріоритетним завданням зовнішньої політики нашої держави. Проблема реформи законодавства з'явилася для України одразу після проголошення її незалежності. Гармонізація законодавства – це необхідність, щоб створити основу для вступу до ЄС. Як наслідок дії процесів євроінтеграції, що відбуваються, стають актуальними питання що пов'язані з модернізацією національного законодавства України на підґрунті стандартів та принципів європейського права. Це відображається у прийнятті законодавцем нових нормативно-правових актів, внесенні змін до вже існуючих, ратифікації міжнародних стандартів, а також активізації діяльності науковців у цьому напрямі [1, 2]. Наукові напрацювання та реалізація адаптації законодавства спричинені потребою досягнення Україною відповідності другому Мадридському і третьому Копенгагенському критеріям. Відповідність яким містить в собі два фактори: стандартизація своєї політики під вимоги законодавства ЄС і його використання у національних установах.

Першочерговим завданням гармонізації законодавства є уніфікація термінології. В правовій літературі, коли мова йде про дії, поєднані і з наближенням, приведенням національного законодавства у відповідність європейським правовим стандартам, використовується немала кількість різноманітних термінів, що позначають однорідні,

подібні поняття. Зокрема, вказаними термінами є такі як «адаптація», «уніфікація», «акультурація» законодавства. До термінологічних проблем належить уточнення поняття «гармонізація законодавства». Угода про співробітництво України з ЄС послуговується різними термінами для позначення даного процесу: «зближення» [2, 51, 76], «адаптація» [2, 3, 77], «наближення» [2, 60], «встановлення еквівалентних норм» [2, 67].

Аналіз політико-правових рухів у відносинах Україна та ЄС дає аргументи для означення трьох концепцій адаптації:

1. Концепція «мінімальної адаптації» обмежується змінами в галузях, що працюють над врегулюванням економічної співпраці України та ЄС. Цей підхід базується на положеннях ст. 51 Угоди про партнерство та співробітництво. Концепція не має за мету членство у ЄС, а спрямована на задоволення потреб економічних.

2. Концепція «помірної адаптації» спрямована на створення зони вільної торгівлі з ЄС. «Розширена Європа: нова система відносин з південними та східними сусідами» [3] За виконання встановлених за переліком реформ буде надана можливість для подальшої лібералізації та інтеграції для розповсюдження дій чотирьох основних свобод ЄС: руху товарів, осіб, послуг, капіталу.

3. Концепція «максимальної адаптації» передбачає потребу гармонізації законодавства у зв'язку із перспективою можливого членства у ЄС.

Розвиток України на цьому етапі повністю відбувається та відображає глобалізаційні процеси, одним із наслідків яких є кооперація з Європейським Союзом, яка в свою чергу, має обов'язковою умовою гармонізацію законотворчості. Також, аналізування перебігу гармонізації у модерних правових системах в контексті їх обопільності, це дає можливість підсумувати наступне: результатами гармонізації є зведення правових систем у відповідність одна одній, відсутність суперечностей між нормами правових систем, а отже належний рівень функціонування правових систем з огляду на внесені зміни в ході гармонізації [4, 167].

В європейському суспільстві, частиною якого хоче бути Україна, права людей та їхній захист, значимість життя людини та її здоров'я і розуміння важливості задоволення соціально-економічних потреб громадян є першочерговими. Тому сьогодні для України постає низка викликів, що корелюється з необхідністю комбінованого реформування української соціальної сфери згідно європейським принципам та стандартам права. Євроінтеграція України є каталізатором грандіозних реформ, основу останніх мають складати демократичні цінності та соціальна справедливість. Елементами адаптації є не тільки нормативна основа, а і юридичні засоби, суб'єкти, способи реалізації, так само і теоретичні засади, оскільки правова інтеграція завбачає

зокрема й універсалізацію мови права. Терміни включають смислове навантаження, й у такий спосіб є певними засадами для творення правового розуміння згаданого явища, а також є одним із чинників гармонізації законодавств України та Європейського Союзу [5, 167].

Підіб'ємо підсумок, що європейська правова інтеграція є явищем динамічним, не інертним та багатоаспектним, квінтесенцією якого є реконструювання першочергової правової єдності європейського товариства шляхом продукування правового порядку Європейського Союзу як стану упорядкованості суспільних відносин особливого роду (*sui generis*), що базується на шануванні права, визнанні спільних цінностей, гарантуванні реалізації загальних принципів права ЄС.

Джерела та література

1. ADAPTATION OF UKRAINIAN SOCIAL LEGISLATION TO THE LEGISLATION OF EU: CURRENT STATE AND TRENDS IN DEVELOPMENT: Scientific Article/ L. Y. Maliuha. – 2019/<http://center-social-law.com/handle/123456789/310>.

2. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими співтовариствами та їх державами-членами, Протокол, Міжнародний документ від 14.04.1994

3. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours, Commission of the European Communities – COM, 2003.

4. Конституційно-правове забезпечення гармонізації законодавства України із законодавством ЄС: проблеми теорії та практики: дисертація / І. О. Гоша. Маріуполь 2012, 174 с.

5. Теоретико-правові основи адаптації соціального законодавства України до законодавства Європейського Союзу : монографія / Л. Ю. Малюга. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 406 с.

УДК 327.7

О. Б. Пікулик – кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин і
регіональних студій
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЄС: ГЛОБАЛЬНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ІНІЦІАТИВИ

Розглянуто основні пріоритети публічної дипломатії ЄС. Здійснено аналіз основних глобальних та регіональних ініціатив ЄС у сфері публічної дипломатії. Відзначено важливість заходів публічної дипломатії для глобальної співпраці.

Ключові слова: публічна дипломатія, Європейський Союз, Платформа культурних відносин, Erasmus+, Європейський молодіжний портал.

Pikulyk O. B. EU public Diplomacy: Global and Regional Initiatives. The main priorities of EU public diplomacy are examined. The main global and regional EU initiatives in the field of public diplomacy are analyzed. The importance of public diplomacy measures for global cooperation was noted.

Key words: Public Diplomacy, European Union, Cultural Relations Platform, Erasmus+, European Youth Portal.

Публічна дипломатія ЄС спрямована на довгострокову взаємодію з громадянами та партнерами по всьому світу та допомагає створити простір для налагодження та проведення глобальних комунікацій та розмов з питань, що становлять спільний інтерес, сприяти спільному порозумінню та закладенню основи для глобальної співпраці. Відповідно до Глобальної стратегії ЄС, існує необхідність «інвестувати та об'єднувати публічну дипломатію в різних сферах, покращити послідовність і швидкість повідомлень про принципи та дії ЄС, пропонувати швидкі фактичні спростування дезінформації, продовжувати сприяти відкритому та допитливому медійному середовищу в ЄС та за його межами» [5]. З метою досягнення таких цілей в рамках ЄС розроблено низку ініціатив, як глобальних, так і регіональних та локальних. Їхньою метою є налагодження та зміцнення співпраці ЄС з іншими країнами, а також покращення взаєморозуміння та комунікацій між європейськими громадянами та громадянами інших регіонів та континентів.

Ініціативи ЄС у сфері публічної дипломатії розроблено у формі комунікаційних обмінів та можливостей для створення мереж із залученням громадянського суспільства, науковців, студентів, професіоналів у сфері культури, бізнес-спільнот, аналітичних центрів та засобів масової інформації. Однією з таких глобальних ініціатив є Програма для відвідувачів Європейського Союзу (*EUVP*), яка передбачає організацію візитів для зустрічі з членами Європейського парламенту, посадовими особами інституцій ЄС та іншими зацікавленими сторонами ЄС. Дана програма залучає вчених з інших країн, співробітників неурядових організацій, політиків, журналістів та інших осіб, які працюють в галузях, важливих для ЄС. Реалізація цієї ініціативи дозволяє ознайомитись на оцінити цінності, політику та інститути ЄС для поглиблення співпраці та покращення взаєморозуміння між професіоналами різних галузей [5].

Європейський Союз залучений також до участі у великих глобальних ініціативах публічної дипломатії, таких як Всесвітні виставки, зокрема *EXPO2020*. Такі виставки дають можливість продемонструвати свою інноваційну продукцію, а також взяти участь у різноманітних заходах, що організовуються як країнами-учасницями, так і організаторами. Заходи *EXPO* охоплюють досить широку тематику, зокрема питання глобальної комунікації націй крізь призму мистецтва і культури, інноваційна медицина, рівність прав, толерантність тощо [1].

Платформа культурних відносин є ще одним важливим проектом ЄС, який надає можливість практикам культури з різних країн та регіонів об'єднатися для співпраці, обміну та діалогу. Платформа культурних відносин ЄС сприяє розвитку досліджень

творчого та культурного секторів, надає експертизу установам та делегаціям ЄС у сфері культурних відносин. До цієї щорічної програми культурних відносин залучені як практики культури ЄС, так і приватні фонди та культурні організації та професіонали з усього світу, які проводять спільні тренінги, семінари та конференції [2].

Проект Підтримка кінофестивалів ЄС (*Supportto EU filmfestivals*) ініційований Європейським Союзом для підтримки створення й підвищення якості кінофестивалів ЄС у всьому світі, а також сприяє організації інших супутніх тренінгів та заходів (майстер-класів, ринків кінопродукції) для забезпечення діалогу та співпраці з місцевою аудиторією [6].

Особливо важливою ініціативою ЄС є заходи Жана Моне, які проводяться в рамках Erasmus+ для підтримки викладання, навчання, досліджень та дебатів з різних аспектів Європейського Союзу. Такі спільні заходи сприяють підвищенню обізнаності про Європейський Союз і сприяють майбутній взаємодії, а також діалогу між людьми [3].

Європейський молодіжний портал створено з метою надання молоді необхідної інформації про нові можливості яку Європі, так і за її межами, зокрема, ініціативи роботи, волонтерства та навчання. Тематичні сторінки порталу пов'язані з молодіжною політикою ЄС, ініціативами ЄС, можливостями виїзду за кордон та молодіжною стратегією ЄС [4]. Ще однією багатосторонньою платформою є Молодіжний центр АС-ЄС, діяльність якого спрямована на розробку нових підходів у партнерстві Африканського Союзу та Європейського Союзу [5].

Ініціатива «Молоді європейські послы» (*YEAs*) є комунікаційною мережею, яка має на меті підвищити обізнаність щодо співпраці ЄС зі східними країнами-партнерами, сприяти політичному діалогу з різних тем, допомогти підвищити громадську активність. В рамках цієї ініціативи відкривається можливість представляти свої країни на зустрічах з високопоставленими чиновниками ЄС, робити внесок у політичні дискусії, беручи участь у різноманітних заходах ЄС, включаючи європейські молодіжні форуми та конференції Східного партнерства. Ініціатива *YEAs* пропонує своїм членам мережі волонтерство, побудову кар'єри та можливості молодого лідерства [7].

Таким чином, ініціативи публічної дипломатії ЄС сприяють поглибленню взаємодії з громадянами та потенційними партнерами з різних країн світу, щоб покращити взаєморозуміння та полегшити вирішення спільних проблем.

Джерела та література

1. Всесвітня Виставка Експо-2020. URL : <https://expo2020.gov.ua/expo-2020.html>.
2. Cultural Relations Platform. URL: <https://www.cultureinexternalrelations.eu>.
- 3 .Erasmus+ EU programme for education, training, youth and sport. URL : <https://bit.ly/39hwWBR>.
4. European Youth Portal. URL : https://europa.eu/youth/home_en.

5. Public Diplomacy. Building bridges between the European Union and the rest of the world. URL : <https://bit.ly/3tnIKdO>.

6. Support to EU film festivals. URL : <https://www.goethe.de/ins/be/en/kul/eur/seu.html>.

7. Young European Ambassadors. URL : <https://euneighbourseast.eu/young-european-ambassadors/>.

МІЖНАРОДНА І РЕГІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

УДК 372.5

А. А. Моренчук – кандидат історичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин та
регіональних студій
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІР СПРИЙНЯТТЯ ВІЙНИ З РОСІЄЮ

Розглянуто проблема сприйняття українським суспільством війни з Російською Федерацією. Наголошено, що український соціум є неоднорідним, а розгортання повномасштабної війни РФ призвело до посилення і радикалізації антиросійських настроїв.

Ключові слова: соціум, війна, агресія, образ ворога, менталітет.

Morenchuk A.A. The ukrainian dimension of the perception of the war with Russia. The problem of the Ukrainian society's perception of the war with the Russian Federation is considered. It is indicated that the Ukrainian society is heterogeneous and is characterized by pluralism and flexibility. The evolution of the image of the enemy during 2014–2022 is tracked. It is indicated that the deployment of a full-scale war led to the strengthening and radicalization of anti-Russian sentiments.

Key words: society, war, aggression, image of the enemy, mentality.

Розглядаючи сприйняття українцями війни з Російською Федерацією варто звернути увагу на кілька аспектів:

- особливості українського соціуму;
- сприйняття українцями війни до 2022 р. – «війна до війни»;
- сприйняття українцями війни в умовах розгорнутого російського вторгнення у 2022 р. – «війна в умовах війни»;
- очікування українців від завершення війни – «війна після війни».

Розглядаючи український соціум слід мати на увазі, що історично склались декілька регіонів з різними ментальними установками і відмінним сприйняттям умовного Заходу, Європи, Росії, радянського минулого і т.д. Так, на Західній Україні переважали прозахідні настрої і негативне сприйняття Росії, на Сході та Півдні навпаки – домінували проросійські настрої і негативне сприйняття Заходу.

Втім, плюралізм думок і оцінок загалом є атрибутом українського соціуму. Це зумовлено порубіжним розміщенням українських територій – тут традиційно перетиналися світ осілих землеробів та кочових скотарів. Українці гнучко сприймають

різноманітні впливи, адаптуються до нових умов, знаходять порозуміння з представниками різних культур та релігій. Без таких навичок тут просто неможливо було б вижити.

До середини ХХ ст., коли за українцями закріпився ярлик «бандерівці», в російському соціумі панувало інше прізвисько – «мазепинці», як символ зради і підступності. Насправді розкол серед українців, орієнтації на протилежні вектори розвитку – були природним результатом наявності різних впливів на наших землях. Для одних, свого часу, був прийнятний католицизм чи уніатська церква, інші прагнули зберегти вірність православ'ю, ще для когось привабливим міг видатись іслам. Пізніше одним імпонували комуністичні ідеї, інші боролися проти них в лавах УПА.

Тому, слід обережно підходити й до сучасних настроїв українців. Відстоювати діаметрально протилежні позиції є природньою рисою українського суспільства. Вона не один раз призводила до серйозних проблем, але й забезпечує ту глибоку демократичність, що відрізняє українців від росіян.

Так само необхідним атрибутом виживання на порубіжному просторі стало й військове мистецтво, що вплелося в генетичний код українців. Неспроста в гімні України прописані слова: «Душу, тіло ми положим за нашу свободу. І покажем, що ми, браття, козацького роду». Воля й доблесть стали базовими чеснотами українців.

Агресія з боку Російської Федерації, починаючи з 2014 р., значною мірою спряла консолідації нації й формуванню виразної антиросійської більшості в суспільстві. Однак, цей процес не набув завершеного характеру. Багато українців продовжували симпатизувати Росії та росіянам перекидаючи вину за конфлікт у першу чергу на В. Путіна. Ненависть і критика в основному концентрувались саме на образі російського президента. Прикладом такого сприйняття може бути підбірка карикатур рівненського музиканта і художника – Ю. Журавля [1]. Поряд з В. Путіним негативним контекстом наповнювалися образи російських пропагандистів – Д. Кисильов, О. Скабеєва та ін. Вони активно поширювали всілякі фейки про українців й розпалювали до них ненависть в російському суспільстві. У той же час образи російських солдат і пересічних громадян поширення не набули.

Ситуація змінилася після вторгнення 24 лютого 2022 р. Якщо ще на початку українці сподівалися на співчуття і протести з боку росіян, то швидко їм довелося в них розчаруватися. Більшість росіян відкрито демонстрували підтримку «спецоперації». Про це свідчили: особисте спілкування з родичами й знайомими в Росії; соціологічні опитування в Росії; спілкування в чат-рулетці з росіянами тощо. Крім того українцям відкрилися масштабні факти військових злочинів з боку російської армії – починаючи з обстрілів мирних міст і закінчуючи мародерством, катуваннями, ґвалтуваннями і вбивствами цивільних осіб. Все це спричинило глибоку ненависть до всього

російського. В центрі уваги опинилися, насамперед, російські солдати та їхні командири [2]. Дісталось і пересічним росіянам. Одним за мовчазну покірність, іншим – за цинічну підтримку агресії.

Дана ситуація спричинила й активну дискусію щодо «хороших руских» в українському соціумі. Одна частина українців негативно сприймає як провладних чи пасивних так й опозиційних росіян. Інша наполягає на необхідності підтримувати проукраїнські налаштованих. В прагненні відрубати будь-які зв'язки з російськими впливами популярності набувають заклики відмовитися від здобутків російської культури, не лише сучасної, але й класичної – О. Пушкіна, Л. Толстого, Ф. Достоевського тощо. Осуду піддаються й українські митці, що працювали на російських теренах – М. Гоголь, М. Булгаков, А. Чехова та ін.

Щодо бачення майбутньої перемоги також вимальовується декілька різних позицій. Одні готові задовольнитися припиненням збройного протистояння. Втім таких небагато. Дискусії тривають переважно щодо двох варіантів – виходу до кордонів лютого 2022 р. або повернення усіх втрачених територій і вихід до кордонів 1991 р. Хоча дехто наполягає на необхідності продовження боротьби й на території Росії. Дискусії охоплюють питання входження України в НАТО чи пошуку нових форматів військового співробітництва із країнами-партнерами. Також обговорюють майбутнє російської мови в Україні – від цілковитої заборони до активного її використання.

Загалом можна констатувати, що впродовж 2014–2022 рр. образ ворога в Україні зазнав змін. Спочатку ненависть українців концентрувалася на В. Путіні та його пропагандистах, що допомагали роздмухувати війну. Із початком «спецоперації» найбільший негатив зосередився на російських солдатах і російському суспільстві, що підтримує агресію.

Українці не розглядають сценарію поразки. Більшість переконані в перемозі й поверненні втрачених територій. Дехто вірить у їх повернення військовим шляхом, дехто сподівається також на дипломатію, санкції та крах самої Росії.

Прогнозуючи ставлення українців до росіян в майбутньому, можна припустити, що переможе більш стриманий підхід. Цьому сприятимуть як сильна емпатія притаманна українському соціуму так і геополітичні міркування.

Джерела та література

1. Карикатури про Путіна. (2014). ВолиньPost. URL : <https://www.volynpost.com/news/34410-karykatyry-pro-putina-foto>.
2. Шубец Віктор. (2022). Карикатура як спосіб протидії в інформаційній війні мордору. АрміяInform. URL : <https://armyinform.com.ua/2022/04/29/karykatura-yak-sposib-protydiy-i-v-informacziijnij-vijni-mordoru/>.

Л. Б. Заставецька – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри географії та методики її навчання

Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка;

Т. Б. Заставецький – кандидат географічних наук, доцент кафедри географії України і туризму Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка

ПРОБЛЕМА ДЕМОГРАФІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВІЙНИ 2022 РОКУ

Актуальність статті обумовлена значним погіршенням показників демографічної ситуації впродовж 1991–2021 рр., зумовленими суттєвим зниженням показників народжуваності, високими обсягами міграцій населення у працездатному віці за кордон, а також в контексті загроз, які виникли в умовах російсько-української війни 2022 р. Саме останні, які включають в себе значні прямі та непрямі втрати населення, можуть нести нестабільність демографічних процесів для економіки України впродовж багатьох наступних десятиліть.

У статті розглядаються підходи до поняття «демографічна безпека», аналізуються кризові явища у демографічних та міграційних процесах, пов'язані із війною в країні, що загрожують економічному зростанню регіонів України в майбутньому.

Ключові слова: демографічна безпека; демографічна рівновага; оптимум населення; відтворення населення; демографічна політика.

Zastavetska L. B., Zastavetskyi T. B. The problem of demographic security of Ukraine in the context of the 2022 War. The urgency of the article is due to the significant deterioration of the demographic situation during 1991-2021, due to a significant decline in birth rates, high migration of people of working age abroad, as well as in the context of threats posed by the Russian-Ukrainian war in 2022. It is the latter, which include significant direct and indirect population losses, that may carry the instability of demographic processes for Ukraine's economy over many decades to come.

The article considers the approaches to the concept of «demographic security», analyzes the crisis in demographic and migration processes related to the war in the country, which threatens the economic growth of the regions of Ukraine in the future.

Key words: demographic security; demographic balance; optimum population; population reproduction; demographic policy.

Демографічні проблеми в Україні залишаються складними та багатогранними, що становить загрозу демографічній безпеці нашої країни та збереження належної якості (морального та фізичного) вітчизняного генофонду.

Демографічна безпека – це функціонування та розвиток популяції як такої у її віково-статевих та етнічних параметрах, співвіднесення її з національними інтересами держави, які перебувають у забезпеченні її цілісності, незалежності, суверенітету та збереженні існуючого геополітичного статусу.

У демографічній науці сьогодні час існують різні визначення демографічної безпеки. При цьому виділяють два основні підходи до дослідження цього поняття: інструментальний та ціннісний. В першому випадку цінність процесів відтворення

населення визначається їх впливом на соціально-економічні процеси та служить інструментом задля досягнення певних економічних цілей країни (регіону).

Щодо України, то скорочення чисельності постійного населення, і насамперед чисельності титульної нації – українців, є загрозою для як для економічного, так і для геополітичного становища, перешкоджає її розвитку як держави. Другий підхід до розуміння демографічної безпеки передбачає самоцінність демографічних процесів, існування автономних, власних демографічних цілей і трактує демографічну безпеку з погляду безперервного природного відновлення поколінь людей.

Демографічний фактор є одним із визначальних факторів забезпечення стабільного та безпечного розвитку держави, а проблеми оптимального демографічного розвитку слід розглядати як першочергові інтереси держави, як фактор і водночас як результат її функціонування.

Демографічні дослідження показують, що впродовж останніх тридцяти років для України характерний низхідний тип геодемографічного процесу, що характеризується зменшенням чисельності населення внаслідок природного та механічного скорочення населення, а також явищем старіння населення. Аналіз демографічних когорт показує, що в майбутньому в Україні очікується поглиблення процесу старіння населення. За прогнозами, частка людей у віці 65 років і старше у 2025 р. становитиме 17,4%. Порівняно з іншими країнами на швидкість цього процесу негативно впливає висока передчасна смертність, внаслідок чого до похилого віку доживає значно менше людей, ніж, скажімо, в Японії, яка займає перше місце у світі за рівнем старіння населення (22%).

Особливої уваги заслуговує демографічна катастрофа в Україні, пов'язана з початком російсько-української війни у 2022 р. Величезні прямі та непрямі втрати, яких зазнала країна, пов'язані з прямими загиблими під час бойових дій, а також масовою міграцією людей за кордон з початку війни. Станом на першу декаду травня 2022 р. Україну виїхало 5,6 млн осіб, а 3,4 млн були переселенцями. Найбільша кількість українських біженців прибула до Польщі з початку війни (2,9 млн осіб), Румунії (0,8 млн осіб), Угорщини (0,5 млн осіб), Словаччини (0,4 млн осіб), Молдови (0,4 млн осіб) [1]. При цьому залишається високою кількість осіб, які виїхали на територію Російської Федерації – майже 605,8 тис. осіб.

Серед демографічних загроз та військових злочинів слід відзначити примусову депортацію українців на територію Російської Федерації. За даними Уряду України та Уповноваженої з прав людини, 1,2 мільйона українців з окупованих територій пройшли фільтраційні табори та були депортовані до Російської Федерації. З цієї кількості депортованих близько 200 тис. – діти [2].

5 травня 2022 року Управління Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ) зафіксувало 6802 жертви серед цивільного населення в країні: 3309 убитих і 3493 поранених [3].

Остаточну оцінку втрат демографі та статистичні служби дадуть після війни, але вже зараз варто розглянути напрямки комплексної демографічної політики в Україні у післявоєнний період, яка відновить демографічний потенціал країни. Ця робота потребує злагодженої роботи демографів, географів, економістів та представників влади та місцевого самоврядування.

Джерела та література

1. Ukraine Refugee Situation. URL : <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>.
2. Порушення прав людини на окупованих територіях. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3479065-cerez-filtracijni-tabori-zagarbniki-deportuvali-majze-12-miljona-ukrainciv-denisova.html>.
3. Ukraine: civiliancasualtyupdate 6 May 2022. URL : <https://www.ohchr.org/en/news/2022/05/ukraine-civilian-casualty-update-6-may-2022>.

УДК 911.3

І. В. Гукалова – доктор географічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту географії НАН України

ЯКІСТЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ У НОВІЙ БЕЗПЕКОВІЙ РЕАЛЬНОСТІ

Розглянуто аспекти формування нової безпекової реальності в контексті її впливу на якість життя населення. Проаналізовано основні порушення і ризики, пов'язані із масштабним вторгненням РФ в Україну 24 лютого 2022 р.

Ключові слова: якість життя, війна, безпека, екологічна безпека, урбіцид.

Gukalova I.V. Quality of life in a new security reality. Aspects of formation of a new security reality in the context of its impact on the quality of life are considered. The main violations and risks associated with the large-scale Russia's invasion of Ukraine on February 24, 2022 were analyzed.

Key words: quality of life, war, safety, environmental safety, uricide.

Масштабне вторгнення російських військ на територію України 24 лютого 2022 р. спричинило виникнення безпосередніх загроз життю і здоров'ю населення більшості регіонів України і вивело питання безпеки на найвищий рівень актуальності, хоча наша держава продовжує тривале військове протистояння агресії РФ з 2014 р. На час написання статті, Україна має величезну лінію фронту, яка розтягнулася на половину державного кордону зі сходу на південь, окупованими залишаються частини територій Харківської, Донецької, Луганської, Запорізької, Херсонської областей, а також АР Крим. Масштабна війна підірвала всю систему стримувань, європейської і світової безпеки.

Враховуючи питання енергетичної і продовольчої безпеки, вона матиме потужні глобальні наслідки.

Масштабна війна значно загострила не нові для України загрози щодо:

- незалежності і самостійності існування української держави і українського народу;
- територіальної згуртованості держави і просторової справедливості;
- свободи торговельних та інших дій на міжнародному рівні;
- якості життя населення через порушення у функціонуванні економіки, інфраструктури, культурного та інформаційного простору, численним екологічним негараздам, напряду пов'язаними із військовими діями.

Від війни людина не може відмахнутися, навіть переїхавши в безпечний регіон чи застосувавши всі наявні в її досвіді способи адаптації. Хоча у вимушеній міграції людина бачить свій порятунок (станом на 23 травня 2022 р. кількість тільки внутрішньо переміщених осіб в Україні складала 7,1 млн осіб), у справжній повній безпеці почуваються лише 17,9% тимчасових переселенців[1]. Впливає на самопочуття українців також і те, що серед опитаних осіб, які до війни мали роботу, станом на кінець травня 2022 р. 68% її втратили.

Істотні втрати демографічного потенціалу України можуть бути пов'язані із виїздом мільйонів українських жінок і дітей за межі України. Цей виїзд (після трьох місяців війни) вже демонструє тенденцію до закріплення частки переселенців у нових місцях перебування – Польщі, Румунії, Словаччині, Німеччині тощо, розриву родинних зв'язків, пошуку освітніх можливостей в країнах перебування для дітей, студентів тощо.

Оскільки якість життя характеризує «ефективність» життєдіяльності людей, ступінь безпеки життя і комфортність проживання, задоволеність чи незадоволеність потреб та інтересів, це передбачає щонайменше:

- достатню тривалість здорового життя, яка підтримується медичним обслуговуванням і відсутністю зовнішніх загроз життю і здоров'ю;
- гарантований доступ до матеріальних і духовних благ і послуг;
- благополуччя рідних;
- участь у створенні загальноприйнятної картини світу і правил поведінки людей;
- просторову і соціальну ідентичність;
- комфортні умови життєдіяльності, простір для діяльності і відпочинку тощо.

Жоден з цих перерахованих компонентів не залишився осторонь руйнівного по відношенню до українського населення впливу російсько-української війни. Причому іноді (як у випадку наслідків місячного (у березні 2022 р.) перебування окупаційний військ у маленькому місті Буча або тривалого «взяття» колись 430-тисячного Маріуполя) це нічим іншим як гуманітарною катастрофою і трагедією назвати не можна.

Якщо раніше основним фактором просторових відмін у якості життя в Україні був фактор урбанізованості території, тепер на тривалий період цим фактором стає рівень і глибина охоплення і ураження сільської місцевості і міст бойовими діями, окупаційними заходами з боку РФ. Щодо міст, то оволодіння ними завжди було головною метою завоювань, адже міста концентрують найбільші ресурси, є осередками політичної влади, центрами хінтерланду, ядром комунікацій. Той урбіцид, який спостерігається з 2014 р. і особливо після 24 квітня 2022 р., коли відбулося ще більш агресивне і глибоке руйнування і метафізичне придушення цілих агломерацій України, включаючи найбільші Київську і Харківську, мав фатальні наслідки в сенсі збереження колишнього вигляду міст і вимагатиме створити зовсім нові стратегії планування і розвитку таких територій у майбутньому.

Важливим є факт тотального порушення безпекової ситуації у всій Європі і світі, що викликало безпрецедентні відповіді колективного Заходу у вигляді потужних економічних санкцій, спрямованих проти країни-агресора, які матимуть критичні наслідки для рівня та якості життя російських громадян у наступні 10 років, прискорюватимуть еміграцію і поглиблення демографічної кризи у РФ [2]. Світ і Європа стали набагато більш згуртованими у політичній, військовій та економічній підтримці України, мова йде навіть про можливі нові політичні угруповання країн на європейському континенті. Зокрема, заяви Британії є незаперечною декларацією післявоєнних політичних союзів, де Україна зможе розраховувати не тільки на активну допомогу у відбудові постраждалих територій, а й на залучення британських капіталів у військово-будівництво після війни (післявоєнні оборонні проєкти в нашій державі матимуть особливе значення у повоєнній її реальності) [3].

Наразі життя у війні змінює параметри і ціннісні орієнтири кожного з українців. Наші особистісні потреби (зазначені ліворуч від відомої всім піраміди Маслоу) дуже швидко були перенесені на рівень суспільства, нації (праворуч) (рис.1). Якщо ми дбаємо про особисту безпеку, то розуміємо її в контексті суверенітету та недоторканості нашої держави. Потреба в повазі трансформується у визнання і підтримку України світом. Навіть базові індивідуальні потреби на суспільному рівні означають або імператив для нас самих і урядів за будь-яких умов забезпечувати основи нормального життя або, навпаки, спостерігати за тим – як наша родина чи наша країна летить у прірву і нічого не робити для того, щоб запобігти цьому.

Ще більша загроза ідентичності/безпеки присутня на окупованих територіях. Загрози зростають на інформаційному полі війни (відключення від національних мереж мобільних операторів, соціальних мереж Інтернет, національних каналів телебачення і

радіомовлення, тиск на місцевих мешканців проведенням референдумів тощо), від чого населення потерпає не менш, ніж від безпосередніх бойових дій.

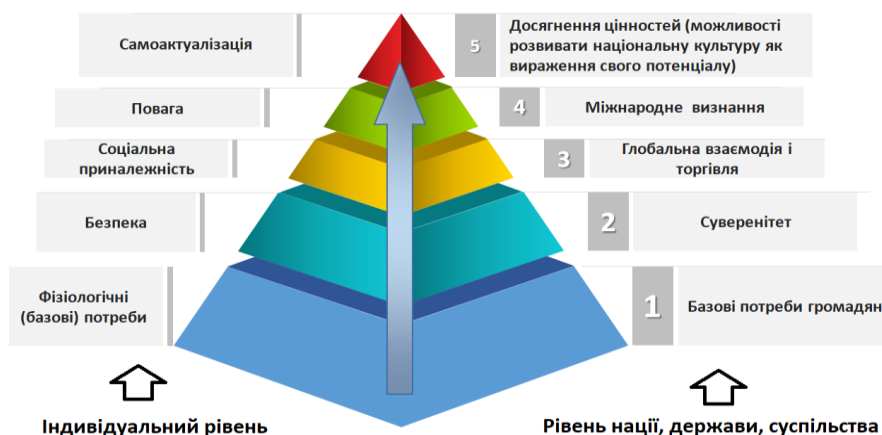

Рис. 1. «Піднесення» потреб у період масштабної війни (укладено автором)

Збройна агресія спричинила виникнення величезних загроз екологічній безпеці більшості регіонів через мінування та забруднення природних ландшафтів і земель сільськогосподарського призначення вибухонебезпечними предметами й мінами. Мінування становить серйозну загрозу для життя й здоров'я громадян, формує цілий спектр ризиків для основних складників довкілля включно зі станом та рівнем родючості ґрунтів, рослин, екосистем. За оцінками ДСНС, розмінування потребує близько 300 тис.км² території України, тобто майже половина площі країни [4].

Висновки. Географія якості життя населення регіонів України, як і вся соціальна географія (від аспектів демографії і міграцій, до географії релігії і екології) будуть по-новому вибудовуватися і осмислюватися в контексті перебування України у європейському і світовому просторі – конфесійному, культурному, екологічному і політичному, з можливими новими асоціаціями держав, програмами підтримки тощо. Український опір відкриває «вікно можливостей» для формування нової якості життя населення через те, що Україна нарешті набуває бажаної суб'єктності у міжнародних відносинах. Перші 100 днів війни показали, що відбулося утвердження геополітичного нарративу нашої держави в світі як демократичної країни із великим потенціалом. Все це сприятиме інтеграційним тенденціям і поглибленню міжнародної співпраці України з країнами Західної Європи і Північної Америки, і однозначному послабленню східного вектору у всіх сферах взаємовідносин. Це здійснюватиме свій вплив на зміну способу та рівня життя українських громадян, адже паралельно з відбудовою країни доведеться адаптуватися до засвоєння нових стандартів життєдіяльності.

Джерела та література

1. Звіт про внутрішнє переміщення в Україні. Опитування загального населення. Раунд 5. 23 травня 2022 р. URL : <https://displacement.iom.int/reports/zvit-pro-vnutrishne-peremischennya-v-ukraini-opituvannya-zagalnogo-naselennya-raund-5-23>.
2. Санкції проти РФ: що насправді може зламати режим Путіна (2022) / Український інститут майбутнього. URL : <https://uifuture.org/publications/sankcziyi-proty-rf-shho-naspravdi-mozhe-zlamaty-rezhym-putina/>.
3. Константинов В. Війна з Росією: найперспективніший союзник України / Дзеркало тижня, 02 квітня 2022 р. URL : <https://zn.ua/ukr/international/vijna-z-rosijeju-najperspektivnishij-sojuznik-ukrajini.html>.
4. Розмінування потребує майже половина території України – ДСНС / Укрінформ, 11.04.22. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3454649-rozminuvanna-potrebue-maize-polovina-teritorii-ukraini-dsns.html>.

УДК 327(477:44):355.4(477:470)

Н. Н. Коцан – доктор географічних наук, професор кафедри міжнародних відносин і регіональних студій Волинського національного університету імені Лесі Українки;
О. Р. Вознюк – студентка 3 курсу факультету міжнародних відносин Волинського національного університету імені Лесі Українки

УКРАЇНСЬКО-ФРАНЦУЗЬКІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Розглянуто етапи розвитку та покращення українсько-французьких відносин. Висвітлюється військово-політичне співробітництво обох держав. Розкрито особливості співпраці України та Франції в умовах війни.

Ключові слова: Франція, Україна, НАТО, співробітництво, ЄС, війна.

The stages of Ukrainian-French relations development and improvement are reconsidered. The military-political cooperation of both states is highlighted. The characteristic features of the cooperation between Ukraine and France in wartime conditions are revealed.

Key words: France, Ukraine, NATO, cooperation, EU, War.

Розглядаючи розвиток двосторонніх відносин після змін правлячих еліт в Україні та Франції, варто наголосити, що співробітництво хоч і покращилося, проте істотне змінилося, Парижі надалі сприймає Київ як члена ЄС, однак лише в разі нашої готовності до приєднання. Крім того, під час Бухарестського саміту НАТО Франція виступила проти підтримання рішення про приєднання України до ПДЧ (Плану дій щодо членства в НАТО), заявивши про передчасність такого кроку, але при цьому погодилася політичне рішення щодо надання нашій країні перспективи членства в альянсі.

Одним із найперспективніших шляхів реалізації стратегії інтеграції України до Європейського Союзу є системне поглиблення двостороннього співробітництва з провідними країнами ЄС, яке створює основи для реформування української економіки,

стає неодмінною передумовою її конкурентоспроможності на світовому ринку та каталізатором інтеграційного процесу. Тому варто зазначити, що дослідження подальшого укріплення та покращення двосторонніх відносин із Францією, як однією з провідних держав засновниць організації є досить перспективним з огляду на розширення політичних, військових, економічних, культурно-освітніх взаємовідносин впродовж останнього десятиріччя, виходячи з обраного Києвом зовнішнього курсу євроінтеграції [3].

Від часу проголошення української незалежності Франція підтримує інтенсивний рівень співробітництва у військовій та оборонній сфері. Метою його є допомога Україні в наблизенні до євроатлантичних структур та здійснюється в таких основних напрямках:

- стратегічний діалог між міністерствами оборони. За підсумками зустрічі керівників оборонних відомств обох країн у Парижі в червні 2005 р. вирішено започаткувати стратегічний обопільний діалог між міністерствами оборони (відбувалися регулярні переговори в Києві та Парижі, під час яких здебільшого обговорювали миротворчі операції НАТО, реформу збройних сил, а також ситуації в зонах регіональних і світових конфліктів та проблеми енергетичної безпеки);

- підготовка кадрів. Спільна комісія визначає пріоритетні напрями військового співробітництва, зокрема стажування курсантів та офіцерів у військових навчальних закладах України й Франції. Штаб французьких збройних сил пропонує підготовчі курси для офіцерів української армії, наприклад, у Міжармійському коледжі оборони. У ньому організовано навчання на міжнаціональній основі за допомогою методик і процедур, що здебільшого використовують у штабах західних армій. У галузях, де французькі збройні сили мають визнану репутацію (наприклад, у розмінуванні), молодим українським офіцерам пропонують стажування та курси. Усе це має на меті поглиблення розвитку двосторонніх контактів і поліпшення необхідної (в разі проведення спільних операцій) взаємодії між збройними силами;

- багатонаціональні навчання. Франція та Україна регулярно беруть участь у міжнародних навчаннях, що організовує НАТО в рамках програми Північноатлантичного альянсу під назвою «Партнерство заради миру»;

- вивчення французької мови у військових інститутах України. Певні зусилля щодо вивчення французької мови докладають у військових інститутах. Для цього в Україну регулярно приїжджають викладачі французької мови. Надається також навчально-методична підтримка (українським військовим інститутам передають методики викладання французької мови, методичні, аудіо- та відеоматеріали) [2].

Перспективною є співпраця українських і французьких компаній у напрямі модернізації та виробництва нових зразків бронетехніки. Позитивним досвідом у цій

сфері стала реалізація українсько-франко-чеського проекту з модернізації танку Т-72 для країн Східної Європи. Апаратура французької компанії «Таль» встановлюється на деякі сучасні й перспективні українські зразки, зокрема танк «Оплот». Ще не освоєною, але перспективною сферою співпраці може стати спільне виробництво нових зразків бронетехніки з наступним просуванням на зовнішній ринок.

Позитивною тенденцією військово-політичного співробітництва є французьке посередництво(разом із Німеччиною)у Мінському процесі. Позиція Франції полягає у тому, що врегулювання цього конфлікту мало відбутися дипломатичним шляхом у межах формату за участю саме європейських посередників.

Зазначимо, що до початку війни Париж також активно допомагав Україні виділивши 1.2 млрд євро макрофінансової допомоги, про що й оголосили президенти обох держав Е. Макрон та В. Зеленський ще на початку лютого 2022 р. За словами президента України, обидві держави ще раніше домовились про постачання локомотивів французької компанії «ALSTOM Transport SA», а також 370 одиниць пожежної техніки. А державний концерн «Укроборонпром» підписав угоду про співпрацю із французькою компанією Thales International SAS, яка проектує та створює системи для аеропортів, безпеки та транспорту [1]. На сьогодні співробітництво у цих галузях не лише активно продовжується, але й посилюється з огляду на події, що відбуваються у нашій державі.

Через два дні після повномасштабного наступу військових сил РФ на територію України Президент Франції Е. Макрон заявив, що вони готові надати Києву фінансової допомоги та військову техніку на суму 300 млн євро. Згодом французький уряд ухвалив рішення виділити Україні та іншим державам, що постраждали внаслідок військової агресії Росії, 100 млн євро допомоги.

Щодо гуманітарної допомоги, то Франція одна з перших європейських держав, яка відправила для допомоги майже 100 т різноманітних вантажів: медикаменти, гігієнічні набори, намети та засоби індивідуального захисту. Але, проаналізувавши можна помітити, що нарощуючи співпрацю вона практично не допомагає у форматі саме безповоротної допомоги. Власне, Ганна Шелест, директорка програм безпекових студій ради зовнішньої політики «Українська призма», пояснює це участю Франції у переговорах з Росією: «Вони розуміють, що якщо почнуть надавати саме військову допомогу Україні, то будуть моментально сприйняті Російською Федерацією як сталі прихильники України. Ми так чи інакше розуміємо – ці країни накладають санкції, вони підключаються до всіх процесів в Європейському союзі і НАТО щодо Російської Федерації, але, все ж таки, вони на межі десь грають для того, щоб Російська Федерація сприймала їх як посередників в «нормандському форматі». Без цього це

було б набагато важче, тому що Російська Федерація кожного разу шукає приводу яким чином не довіряти європейським партнерам, наприклад, в переговорах» [4].

Отже, протягом довгого періоду часу нашу державу особливо не вирізняли серед інших пострадянських країн, проте 2014 рік змінив це ставлення і частково вивів Україну з російського фокусу та дозволив зайняти самостійне місце на міжнародній арені. Досліджуючи усі фактори українсько-французького співробітництва в умовах сучасної війни, можна зробити висновок, що французи й надалі думають про політику щодо України, постійно озираючись на реакцію Росії. В умовах зростання напруженості та активізації військових дій Париж провадить політику твердості солідарності з Україною, в цілях просування у напрямі політичного врегулювання конфлікту та сприяння швидшої деескалації. Про що свідчать і фінансова підтримка, і поїздки до обох президентів зі спробами мирного врегулювання, і постійні телефонні переговори Е.Макрона з В. Путіним, і значна гуманітарна допомога під час повномасштабної війни, і цілковите прийняття біженців на своїй території.

Джерела та література

1. Андрійчук В. Г., Вериженко І. О. Двосторонні відносини з країнами-членами Євросоюзу як каталізатор євроінтеграції // Моделі та стратегії євроінтеграції України: економічний і правовий аспекти: Збірник матеріалів ІХ Міжнародної науково-практичної конференції, 30 травня 2006 р. К. : УАЗТ, 2006. С. 242–245.

2. Вериженко І. О. Вплив глобалізаційних процесів на економіку Франції та уроки для України // Вплив глобалізації на формування та розвиток зовнішньоекономічних зв'язків України: Збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції УАЗТ, 30 травня 2002 р. К. : УАЗТ, 2002. С. 359.

3. Донченко Є. В. Розвиток українсько-французького співробітництва // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2006. № 4. С. 117.

4. Шелест Г. Ф. «Українська призма» Реакція близьких до України країн на вторгнення Російської Федерації. Вип. № 15. 26 лютого 2022 р.

УДК 327(477:450):355.4(477:470)

І. В. Патлашинська – кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу Волинського національного університету імені Лесі Українки;

І. М. Назар – студентка 3 курсу факультету міжнародних відносин Волинського національного університету імені Лесі Українки

УКРАЇНСЬКО-ІТАЛІЙСЬКІ ВІДНОСИНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ

Розглянуто українсько-італійські відносини, співробітництво, основні моменти та позиція Італії в умовах війни.

Ключові слова: Італія, Україна, співробітництво, міжнародні відносини.

Ukrainian-Italian relations, cooperation, Italy's position towards Ukraine during the war are considered.

Key words: Italy, Ukraine, cooperation, international relations.

Українсько-італійські відносини мають давню традицію, яка засвідчує їхню важливість як для розвитку двох країн, так і для загальноєвропейського історичного процесу. Україна сьогодні стає повноправним суб'єктом міжнародного права і відіграє важливу роль як у європейському просторі, так і для україно-італійських взаємовигідних відносин [1].

Зважаючи на прагнення України до євроінтеграції, Італія активно підтримувала Україну в провідних європейських структурах, таких як Європейський Союз, Рада Європи тощо. Опрацювавши літературні джерела та повідомлення засобів масової інформації, можна стверджувати що відносини України та Італії на сьогодні починають значно міцнішати.

Ще місяць тому позиція Італії щодо ситуації навколо України була досить виважена. Скажімо, міністр закордонних справ цієї країни Луїджі ді Майо під час візитів до Києва та Москви 15 та 17 лютого 2022 р. утримувався від шаленої підтримки Києва, а після зустрічі з російським колегою Сергієм Лавровим говорив про необхідність дипломатичного вирішення кризи. Крім того, у ході переговорів на рівні Європейського Союзу щодо запровадження санкцій щодо Москви – представники Італії просили збільшити список санкцій. За інформацією американського агентства Bloomberg, прем'єр-міністр Маріо Драгі вів переговори з партнерами ЄС про те, як знизити вплив санкцій на ключові сектори італійської економіки, зокрема, можливо, вивести енергетику з-під обмежень.

Проте, ще напередодні російського вторгнення на територію нашої держави – Італія «повернулася до ладу» західних держав, які ведуть відверто русофобську політику. 23 лютого 2022 р. Луїджі Ді Майо в римському Сенаті заявив, що до РФ «у відповідь на ескалацію щодо України» мають бути застосовані санкції, які були б «стійкими, пропорційними, послідовними та безпосередньо пов'язаними з конкретними подіями». Крім цього, італійська влада вирішила надати українській державі допомогу у розмірі 110 мільйонів євро, а також військову техніку типу обладнання для знешкодження протипіхотних мін.

24 лютого 2022 р. прем'єр-міністр Італії Маріо Драгі заявив, що «дії російської влади останніми днями роблять діалог неможливим». Уже 27 лютого 2022 р. в онлайн-режимі відбулася зустріч міністрів закордонних справ країн Великої сімки, куди належить й Італія. На зустрічі було досягнуто домовленості про постачання Києву

«оборонного озброєння та техніки». А наступного дня з'явилася інформація про те, що Рада міністрів Італії схвалила рішення про передачу Україні військово-технічного обладнання.

Було повідомлено, що це рішення передбачає заходи щодо забезпечення підтримки та допомоги українському народу шляхом передачі військових засобів, матеріалів та обладнання органам державної влади України. Зокрема, для організації та проведення найбільш термінових заходів Києву було додатково виділено 10 мільйонів євро. Більше того, італійська влада вирішила оголосити у своїй країні надзвичайний стан до кінця 2022 р., щоб полегшити надання допомоги та сприяння українським біженцям [2].

Номенклатура постачання призначеного Києву обладнання достеменно невідома. Однак ЗМІ повідомляють про італійські 120-мм міномети і міни до них, німецькі кулемети MG у нормальному і великому калібрах, німецькі протитанкові гранатомети Panzerfaust 3 з боєприпасами, і протитанкові ракетні комплекси MILAN франко-німецького виробництва. Крім того, у Римі «прораховують можливість» постачання в Україну американських переносних зенітно-ракетних комплексів Stinger.

Маріо Драгі говорив із президентом України Володимиром Зеленським, висловив йому підтримку та солідарність, а також підтвердив, що Рим підтримує приналежність України до європейської сім'ї. Варто зазначити, що, згідно з опитуванням Європейської ради з міжнародних відносин, проведеним у січні 2022 р., лише 41% громадян Італії виступали за військову підтримку України у разі її збройного конфлікту з Росією, а 43% були проти цього.

Окрім відправки зброї, як зазначалося вище, Італія готова приймати біженців із території України. З березня міністр внутрішніх справ Італії Лусіана Ламоргезе заявила, що країна звикла справлятися з різними ситуаціями, включаючи надзвичайні, за допомогою своєї мережі префектур, спільноти асоціацій добровольців та місцевих рад.

Крім того, з 2001 р. в Італії діє постанова, ухвалена після війни в Косово, яка передбачає негайне надання тимчасового захисту у разі масового припливу переміщених громадян третіх країн, які не можуть повернутися. Таким людям буде надано дозвіл на проживання, доступ до системи освіти та охорони здоров'я, а також до ринку праці.

В Італії очікують прибуття приблизно 80-90 тисяч українських біженців, – заявив на початку березня представник італійсько-української культурної асоціації Фабіо Преведелло. За його словами, зараз в Італії проживає 250 тис. вихідців з України, і розумно припустити, що багато біженців шукатимуть притулку у своїх родичів, які осіли в Італії.

На кордоні України з країнами ЄС, звідки і починається шлях біженців до Італії, ніхто з представників італійської влади поки що так і не з'явився. Єдиний політик із Італії, який побував на польсько-українському кордоні – це колишній віце-прем'єр та голова МВС, а нині опозиціонер Маттео Сальвіні, лідер консервативної партії «Ліга». Він приїхав до Перемишля разом із делегацією гуманітарної організації, яка планує створити в цьому місті пункт прийому біженців для їхнього подальшого відправлення до Італії [3].

Із визнанням Італійською Республікою України як повноправного суб'єкта міжнародних відносин склалося дружнє співробітництво, яке з початку незалежності нашої держави характеризується створенням цілісної системи двосторонніх відносин між державами, яке не має відчутних розбіжностей і спірних питань. Таким чином можна спрогнозувати, що особливістю розвитку українсько-італійських відносин в умовах війни на території України буде зміцнене та відбудеться поглиблення дружніх відносин між країнами, широке економічне і культурне співробітництво.

Джерела та література

1. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України : підручник. К. : Либідь, 2006. 712 с.
2. Італія є важливим партнером України в політичній сфері. URL : https://pidru4niki.com/72946/politologiya/italiya_vazhlyvim_partnerom_ukrayini_politichniy_sferi???history=0&pfid=1&sample=0&ref=0.
3. Європейські напрямки зовнішньої політики в Україні. URL : https://studopedia.com.ua/1_47639_yevropeyskiy-napryam-zovnishnoi-politiki-ukraini.html???history=0&pfid=1&sample=9&ref=2.

УДК 327(477:437.3):355.4(477:470)

Р. І. Коцан – доктор політичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин і
регіональних студій
Волинського національного університету
імені Лесі Українки;
О. С. Трач – студентка 3 курсу
факультету міжнародних відносин
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

УКРАЇНСЬКО-ЧЕСЬКІ ВІДНОСИНИ СТАНОМ НА ПОЧАТОК ВІЙНИ 2022 РОКУ

Розглянуто українсько-чеські відносини, співробітництво, основні моменти та позиція Чехії в умовах війни.

Ключові слова: Чехія, Україна, співробітництво, міжнародні відносини.

Ukrainian-Czech relations, cooperation, Czech's position during the war are reconsidered.
Key words: Czech Republic, Ukraine, cooperation, international relations.

Актуальність дослідження двосторонніх відносин України та Чеської Республіки полягає, насамперед, в тому, що у світлі подій, які відбуваються в Україні, нашій країні необхідно будувати взаємовигідні двосторонні відносини з країнами-членами ЄС та НАТО. Питання відносин між Україною та Чеською Республікою висвітлювали як зарубіжні, так і вітчизняні дослідники J. Kufčák [4], О. Пеленська [1], Т. Юсипів [3] та ін.

Після розпаду Чехословаччини Україна однією з перших держав встановила дипломатичні зв'язки з Чехією у січні 1993 р. Однак історія двосторонніх відносин сягає далеко в глибину століть. На нинішньому етапі взаємини між двома країнами характеризуються динамічним розвитком співробітництва, а також підтримкою Чехією євроінтеграційного процесу України [3].

До початку російсько-української війни позиція президента Чехії М. Земана надто часто збігалася з позицією Кремля. Однак події, які відбуваються в Україні сьогодні змінили погляди деяких чеських політичних діячів щодо нашої держави. Зокрема, з початком повномасштабного вторгнення вони неодноразово виступають за захист українських інтересів, заявляють про цілковиту підтримку територіальної цілісності України.

Варто відзначити, що на сучасному етапі між офіційними представниками України та Чеської Республіки відбувалися зустрічі на різних рівнях. Зокрема 12 червня 2018 р. в Празі відбулася зустріч Віце-прем'єр-міністра України з Прем'єр-міністром Чехії. Під час зустрічі були обговорені актуальні питання двосторонньої економічної й інвестиційної взаємодії та під час розмови був відзначений потенціал поглиблення співпраці в енергетиці. Зокрема участь чеської сторони у модернізації діючих та спорудженні нових українських АЕС і об'єктів теплоенергетики, співробітництво у вирощуванні, переробці ріпаку та подальшому виробництві з нього в Україні біопалива, виробництво на території нашої держави за допомогою сучасних технологій шин для колісної техніки. Активний розвиток економічної співпраці з Чехією є пріоритетним напрямком зовнішньої економічної політики Києва. Чеська Республіка є надійним торговельно-інвестиційним партнером для України в галузі агропромислового комплексу, машинобудування, ІТ-індустрії тощо [4].

25 травня 2021 р. відбувся бізнес-форуму «Україна – Чехія: можливості співпраці між українським та чеським бізнесом під час глобальних змін», на відкритті якого посол України в Чехії Є. Перебийніс відзначив про позитивну тенденцію зростання торгівлі між обома державами. Так, за підсумками I кварталу 2021 р. товарообіг між партнерами збільшився на 50%, а український експорт товарів стрімко зріс на 70,6%. За підсумками 2021 р. товарообіг між Україною і Чехією становив 2 млрд. 600 млн. дол. США. Чехія є одним з найбільших українських торговельних партнерів, входить у 12 найбільших

країн, куди спрямовується український експорт. Україна входить до списку двадцяти найбільших торговельних партнерів Чехії [2].

16 лютого 2022 р. Комітет у закордонних справах, оборони та безпеки Сенату парламенту Чехії одногосно ухвалив проєкт постанови, яка засуджує дії Росії, спрямовані на ескалацію напруги, недотримання своїх міжнародних зобов'язань та порушення миру в Європі. Сенатори закликали чеський уряд надати Україні подальшу допомогу та підготувати план збільшення присутності підрозділів чеських Збройних сил на східному крилі НАТО.

З початку широкомасштабної війни Росії проти України чехи організували всенародний збір коштів, що насамперед є «дружньою рукою, простягнуеною назустріч». Тільки некомерційні організації зібрали для потреб Києва понад 16 млн. євро [1]. Більше 55 рейсів здійснили добровільні перевізники, щоб доставити в «гарячі точки» на території нашої держави медичні прилади, ліки, військове обладнання тощо. Також країна розпочала спеціальну програму для біженців з України. Чехія планує виплачувати біженцям по 5 000 тис. крон щомісяця. Виплати проводитимуть впродовж трьох місяців. Обидва уряди обговорюють перспективні напрями українсько-чеського співробітництва в сфері розвитку оборонно-промислового комплексу [1].

Отже, на сучасному етапі розвитку і поглиблення двосторонніх відносин, станом на початок російсько-української війни, Чеська Республіка зосереджується на напрямку підтримки демократичних процесів і європейської інтеграції України. Загалом українсько-чеські відносини можна оцінити як тісне стратегічне партнерство. Двосторонні відносини між Києвом та Прагою мають різноплановий характер і відрізняється різним рівнем інтенсивності. Так, в період російсько-української війни вони активізувалися і мають для України важливе значення.

Джерела та література

1. Пеленська О. Чеська допомога Україні: військове обладнання, медичне приладдя, всенародний збір коштів. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/chekhiya-dopomoha-ukrayina>.

2. Цього року ми будемо свідками рекордного товарообігу між Україною і Чехією за 30 років. URL : <https://hromadske.radio/podcasts/hromadska-hvylya/ts-oho-roku-my-budemo-svidkami-rekordnoho-tovaroobihu-mizh-ukrainoiu-i-chekhiieiu-za-30-rokiv-posol>.

3. Юсіпів Т. Українсько-чеські відносини: перспективи розвитку та актуальні проблеми. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія. 2018, т. 1, № 12. URL : <https://scijournals.pnu.edu.ua/index.php/politics/article/view/4264/4835>.

4. Kufčák J. Czech security policy and the Ukraine crisis. URL : <https://visegradinsight.eu/czech-security-policy-and-the-ukraine-crisis03032015/>.

УДК 354-057.341-047.275(470)(092):796.332 С. М. Кулик – кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин та
регіональних студій
Волинського національного університету
імені Лесі Українки;
Калатинець У. С. – магістр другого року
навчання
факультету міжнародних відносин
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

ДЕЛЕГІТИМІЗАЦІЯ ПРЕЗИДЕНТА РОСІЇ В. ПУТІНА ПОЛЬСЬКИМИ ФУТБОЛЬНИМИ ФАНАМИ (У КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2022 року)

Проаналізовано перформенси, банери, кричалки польських фанів, спрямовані проти президента РФ В. Путіна, у матчах національного чемпіонату та національної збірної. Доведено, що створивши профанний образ політика, вони сприяли делегітимізації його влади, приверненні уваги громадськості до війни Росії проти України.

Ключові слова: війна з РФ, В. Путін, фани команд, підтримка України, банери, кричалки.

Весь спортивний світ підтримує Україну у війні проти Росії. Республіка Польща – одна з держав, яка найбільше допомагає Україні перемогти російських окупантів. Своє ставлення до президента країни-агресорки під час проведення футбольних матчів національної першості та за участю національної збірної постійно висловлюють польські фани. Вже у другий день війни, 25 лютого, польські вболівальники підтримали Україну під час матчу між «Легією» та «Віслою». Фанати переклали відомий український хіт про президента РФ. Вони вивісили банер на якому написали: «Putin Chuј», що у перекладі означає відоме «Путін – ху**о». Також фанати виголосили гасло «RuskaKurwa» [1].

28 лютого під час матчу 23 туру чемпіонату Польщі між «Краковією» і «Термалікою» польські ультрас активно підтримали Україну і постійно «ображали» Путіна. Фанати скандували «Putinty kurwo!» і вивісили красномовний банер «J**as Putina!» [2]. У такий спосіб вони підтримали Україну і дебют вінгера команди – українця Є. Коноплянки. Банер такого ж змісту 01 березня вивісили фанати «Краковії» під час матчу із «Нецічей» [3]. За клуб із Кракова виступає український захисник О. Дитятев, родина якого перебуває в окупованій «рашистами» Новій Каховці. Найрезонансним був перформенс 09 квітня під час центрального матчу 28 туру чемпіонату Польщі між «Лехом» – лідером «Екстракляси», та «Легією». Вболівальники варшавського клубу у гостьовому секторі стадіону в Познані на 15 хв зустрічі розвернули величезний банер – з верхнього ярусу на нижній. На ньому президент Росії був зображений у футболці ФК «Спартак» (Москва). Вболівальники «Леха» відповіли на це оплесками. Таким чином,

польські фани висловили свою позицію на увесь світ. Акція завершилася спаленням банера [4]. Крім того, увесь матч вболівальники скандували вже звичною фразою: «Ruska Kurwa» [5]. Додамо, у складі «Легії» грає українець І. Харатін і орендований у «Динамо» (Київ) Б. Вербич. Вони вийшли на поле в другому таймі. За «Лех» вийшов орендований у «Динамо» Т. Кендзьора. У соціальних мережах активно обговорювали цей перформанс поляків, а українці дякували їм за підтримку. Найпопулярніші коментарі: «Пророцтво від польських фанатів – сильніше, ніж пророцтва Ванги і Нострадамуса разом взяті», «Трибуни дають пораду путлеру. Це може бути його найбільш правильне рішення в житті», «На цьому банері Путін прямо дуже хороший росіянин».

Керівники та гравці збірної Польщі активно вимагали викинути російські команди з міжнародних змагань. Збірну Росії, яка мала зустрітися з поляками у півфіналі кваліфікації на Чемпіонат світу-2022, відсторонили від участі у турнірі через збройне вторгнення РФ до України. 29 березня, у матчі фіналу плей-офф кваліфікації на ЧС-2022 збірна Польщі зустрічалася зі збірною Швеції. Перед початком поєдинку фанати збірної Польщі почали скандувати: «Ruska kurwa! Ole, ole, ole!». Так вболівальники нагадали про війну Росії проти України. Це гасло вони неодноразово скандували протягом поєдинку і його чули навіть у телетрансляції зустрічі.

У нижніх лігах Польщі теж були яскраві антипутінські перформенси. Фанати футбольного клубу «Ягеллонія» (Білосток) чітко висловили свою позицію і відверто сказали, що треба робити з Путіним – «JebaczbrodniazaPutina!» [6]. Наголосимо, що капітан «Ягеллонії» Тарас Романчук¹ – экс-українець, який змінив громадянство на польське, і навіть зіграв один матч за kadру (збірну Польщі). Команда «Рух» (Хожув) вивісив великий банер «Fuck Putin», а «Таргувек» з Варшави – «PutinC**j».

Після початку повномасштабної агресії Росії проти України прізвище президента РФ увесь цивілізований світ асоціює з війною, тероризмом і вбивствами. Але.. У складі команди «Унія» (Тарнув) у третій лізі Польщі виступає український футболіст Віктор Володимирович Путін². Тому у першій домашній грі на стадіоні клубу після початку російсько-української війни фанати «Унії» вирішили висловити солідарність зі своїм гравцем. Вони вивісили банер: «Niekazdy Putintowrog. Viktorjestesmztoba» («Не кожен Путін – це ворог. Вікторе, ми з тобою»). Віктор, який саме тоді знаходився на трибунах, підійшов до них, подякував і разом з фанатами співав кричалки про президента РФ [7]. У перший день повномасштабної війни польські журналісти запитали, як тепер Віктор

¹Тарас Вікторович Романчук – випускник Волинського національного університету імені Лесі Українки, спеціальність «Країнознавство», бакалавр 2012 р.

²В. Путін, 27 років. Давно грає в Польщі, до 15 років займався в академії «Динамо» (Київ). Перший тренер – О. Шпаков, який виховав А. Шевченка. Народився в Херсоні, який зараз перебуває під окупацією Росії. У березні клуб українця організував благодійний турнір та аукціон, на якому продавали футболку Віктора Путіна. В ній футболіст виступав минулого сезону і вийшов з командою у вищу лігу. Також займається волонтерством у м. Тарнув.

сприймає президента рф. «Для мене він найгірша людина на світі. Гірший за Гітлера. Не хочу дивитися чи слухати його. Там де він приходить «з допомогою», там немає більше життя», – відповів Віктор [8]. Футболіст зазначає, що коли диктор називає його прізвище вболівальники на стадіонах починають скандувати «Ruska kurva», але розуміє, до якого саме Путіна вони звертаються.

Польські фани мають складну історію відносин із українськими та російськими фанами. Серед причин цього – «історична тема» своїх народів і держав, ідеологія та світогляд. Польські журналісти уже давно переконані, що російські «фанати з націоналістичними поглядами та агресивною поведінкою є досконалыми пропагандистами ідей «руського міра» – цього гібридного поєднання політики, війни, релігії та ідеології, що стала домінуючою у Росії за часів Путіна» [9]. Окупація частини території, а згодом повномасштабна війна Росії проти України та усього західного світу, посилили негативне ставлення поляків до росіян і, відповідно, до російських футбольних фанів. Антипутінські перформенси, кричалки, банери польських фанів були особливо яскраві у матчах за участю команд різних ліг Польщі, у складі яких грають футболісти – українці за походженням, або орендовані в українських клубах на період російсько-української війни. Їхній зміст та вербально-візуальна демонстрація увібрали в себе національний колорит, або були запозичені в українських фанів, як у випадку з українською «народною піснею» про Путіна. Автори вважають, що перформенси, банери, скандування польських фанів, спрямовані проти президента РФ В. Путіна, у матчах національного чемпіонату та національної збірної, мали на меті створити профанний образ цього політика. Таким чином, це сприяло делегітимізації його влади, приверненні уваги громадськості до війни Росії проти України. Польща і надалі залишається хедлайнер у допомозі Україні на всіх рівнях – у прийомі біженців, наданні політичної і фінансової підтримки, у відмові польських спортсменів виступати за російські клуби.

Джерела і література

1. Рабчевський Д. Блог Ви це бачили? На матчі польського чемпіонату між «Легією» та «Віслою» вивісили банер із тією самою кричалкою про Путіна. URL : https://ua.tribuna.com/tribuna/blogs/vicebachili/3019704.html?utm_source=telegram&utm_medium=flagman&utm_author=rab.

2. Чотирбок Л. Як на матчі «Краковії» в Польщі фанати співали хіти про «Путіна-х**ло». URL : <https://sector.depo.ua/ukr/football/yak-na-matchi-krakovii-v-polshchi-fanati-spivali-khiti-pro-putina-khlo-202202281430149>.

3. Приходько П. «Їб*ти путіна!». Польські фанати підтримали коноплянку і засудили окупанта. URL : https://xsport.ua/ua/football_s/news/yib-ty-putina-polski-fanaty-pidtrymaly-konoplyanku-i-zasudyly-okupanta_8079514/.

4. Польські фанати розривають путіна та росіяні! кенджора проти вербича / круті фанати Легії. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=b5ixibsxivu>.

5. Мороз Є. У Польщі фани під час матчу виклали банер з зображенням Путіна перед повішенням: фото. URL : <https://suspilne.media/227142-u-polsi-fani-pid-cas-matcu-vyklali-baner-z-zobrazennam-putina-pered-povisennam-foto/>.

6. Козюпа І. Путін у зашморгу, піро-шоу на 100-річчя «Леха» і дербі Кракова: топові перфоманси сезону в Польщі, Блог Апельсинова кава/ URL : <https://ua.tribuna.com/tribuna/blogs/nicefootball/3040066.html>.

7. «Коли бачать моє прізвище, то просять сказати паляниця». У Польщі грає український футболіст Путін, Вся правда про футбол. URL : <https://pravda.football/2022/06/19/koli-bachat-moie-prizvishhe-to-prosjat-skazati-paljanicja-u-polshhi-graie-ukrainskij-futbolist-putin/>.

8. Szczepanski M. Ukraiński piłkarz Wiktor Putin o agresji Rosji. «Nie może być tak, że dzieją się takie rzeczy». URL : <https://sport.se.pl/pilka-nozna/ekstraklasa/wiktor-putin-o-agresji-rosji-nie-moze-byc-tak-ze-dzieja-sie-takie-rzeczy-aa-qjXs-HPJ4-KRWz.html>.

9. «Gazeta Polska»: Фанати на службі у Путіна? URL : <http://archiwum.polradio.pl/5/38/Artykul/258542>.

МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ

УДК 338.48

В. О. Патійчук – кандидат географічних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин і
регіональних студій
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

Розглянуто рівень розвитку туризму у світі. Досліджено основні причини падіння економіки туризму в період поширення коронавірусу. Проаналізовано основні тенденції розвитку міжнародного туризму в сучасних умовах. Вказано на зміст глобальних тенденцій розвитку туризму, їх позитивні та негативні наслідки для економіки держав світу.

Ключові слова: туризм, нові тенденції в туризмі, туристична сфера, туристичний бізнес, міжнародний туризм, проблеми туристичного розвитку.

Patiichuk V. O. New trends in the development of international tourism. The level of development of tourism in the world is considered. The main reasons for the decline of the tourism economy during the spread of the coronavirus were investigated. The main trends in the development of international tourism in modern conditions are analyzed. The content of global trends in the development of tourism, their positive and negative consequences for the economy of the countries of the world is indicated.

Key words: tourism, new trends in tourism, tourism sphere, tourism business, international tourism, problems of tourism development.

Міжнародний туризм в останні десятиріччя досить динамічно розвивався із тенденцією до загального зростання, незважаючи на різноманітні фінансові та політичні кризи в різних регіонах планети. За оцінками Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), у 2019 р. кількість міжнародних туристичних прибуттів становила майже 1,5 млрд відвідувань, а фінансові надходження на той рік від туризму у світі сукупно склали 1507 млрд дол. США [1]. Уся туристична діяльність на цей період охоплювала понад

330 млн осіб, які працювали у сфері надання туристичних послуг. Тобто туризм є однією з вагомих галузей світової економіки, яка дає значні прибутки не тільки для окремих держав, але й які спрямовуються на інвестиційну діяльність в інших сферах виробництва, транспорту та інфраструктури. Як свідчать офіційні дані за перше півріччя 2020 р., внаслідок поширення епідемії коронавірусу відбулося значне скорочення міжнародних прибутів на понад 700 млн відпочивальників і грошових утрат на 730 млрд дол. США від туризму у світі [3]. За оцінками експертів, суворі обмежувальні заходи з боку держав і міжнародних організацій, таких як ВООЗ, і численні локдауни всередині країн призвели до різкого скорочення міжнародних туристичних потоків, які впали 72 % і досягли рівня 1990 рр. [2]. Статистичні дані свідчать, що загальні втрати від коронавірусних обмежень становили на 2020 р. понад 2,2 трлн дол. США (2,8 % від світового ВВП) [3]. Найбільше постраждали в туристичному плані від ковідної інфекції за цей час Азіатсько-Тихоокеанський (82 % усіх річних утрат у туристах), Близькосхідний (79 %), Африканський (69 %), Європейський (68 %) та Американський (65 %) регіони. Австралія взагалі закрила свої кордони у 2020 р. на в'їзд і виїзд. Більшість країн світу припинили своє повітряне сполучення й обмежили наземний в'їзд іноземців. Круїзний туризм за цей час збанкрутував повністю. Експерти відзначають, що загальні втрати доходів від пасажирських авіаперевезень у 2020 р. досягли 434 млрд дол. США, тобто скоротилися на половину у порівнянні до попереднього року [3]. У другій половині 2021 р. відбулося часткове відновлення показників розвитку світової туристичної сфери. Проте, на думку фахівців, повернення міжнародного туристичного бізнесу до рівня попередніх років може зайняти десятиріччя й потребує значних заходів із боку держав і великих капіталовкладень й нових фінансових інвестицій та проєктів [1].

У новому тисячолітті у функціонуванні міжнародного туризму спостерігаємо певні стійкі тенденції, які відображають глобальні напрямки розвитку світової економіки та фінансово-інвестиційної політики її лідерів (табл. 1).

Таблиця 1

Тенденції розвитку міжнародного туризму

Тенденції	Зміст	Позитивні наслідки	Негативні наслідки
Глобалізація світового туристичного простору	Об'єднання туристичних підрозділів світу в транснаціональні туристичні корпорації та потужні міжнародні системи туристичного обслуговування	Здатність протистояти глобальним загрозам і викликам, у т. ч. фінансово-економічним кризам; можливість відстоювати права відпочивальників на міжнародному рівні; можливість охорони світових туристичних об'єктів та культурної спадщини тощо	Втрата національних ознак у діяльності туристичних підрозділів; витіснення дрібних і середніх туристичних фірм і підприємств, які не можуть конкурувати з глобальними туристичними монстрами; надмірний фінансовий контроль над туризмом із боку МВФ, Світового банку та ін. міжнародних організацій; значний вплив туристичних ТНК на політику і дії окремих держав та урядів

Моно-полізація туристичного обслуговування	Укрупнення та злиття багатьох туристичних фірм та обслуговуючих структур у єдину систему туристичного обслуговування та крупні туристичні корпорації	Отримання значних прибутків від діяльності крупних туристичних підрозділів-монополістів, які можуть йти на подальший розвиток туризму в країні та за кордоном; здатність самостійно вирішувати наявні фінансово-економічні, транспортні, інфраструктурні та інші проблеми з туристичного обслуговування	Поглинання малих і середніх туристичних фірм та підприємств обслуговуючих галузей на внутрішньому й міжнародному ринку туристичних послуг; привласнення туристичних ресурсів крупними фірмами-монополістами; орієнтація туристичних підрозділів світу на заможні верстви населення та певні категорії багатих клієнтів; поява корупції тощо
Інтернаціоналізація туристичної діяльності	Процес перетворення національної системи туристичного обслуговування на міжнародну й формування міжнародних туристичних зв'язків	Веде до об'єднання всіх сфер туристичного та супутнього обслуговування населення в єдину систему надання туристичних послуг і формування турпродукту з орієнтацією на міжнародний ринок і значні прибутки, а також сприяє посиленню туристичної спеціалізації	Погоня за світовими стандартами обслуговування та нехтування держав щодо власних потреб національного туристичного ринку і попиту місцевого населення; відхід від національних традицій у туробслуговуванні; прийняття міжнародних стандартів туробслуговування при низьких можливостях задовольняти такі послуги та нестачі фінансування
Стандартизація та уніфікація туристичних послуг	Спосіб забезпечити захист інтересів споживача якісними та безпечними туристичними послугами	Приведення до міжнародних стандартів туристичних послуг усіх підрозділів туристичного обслуговування, які виходять на міжнародний туристичний ринок; уніфікація туристичного обслуговування та послуг	Втрата національних ознак і національного колориту туристичного обслуговування, що саме може бути туристичним надбанням; відсутність необхідної інфраструктури та рівня обслуговування іноземних туристів; нестача коштів і мінімальні зарплати у працівників турбізнесу
Посилення туристичної спеціалізації	Посилення туристичної спеціалізації та закріплення за певними країнами домінуючих туристичних галузей	Удосконалення обслуговування в певних галузях турсфери та приведення їх до рівня міжнародних стандартів відповідно до наявних туристичних ресурсів та факторів розвитку території	Залежність економіки держави від туризму; посилення моноспеціалізації турсфери й нехтування іншими галузями; гіперрозвиток певного виду туробслуговування та його залежність від зовнішніх чинників і кризових явищ тощо
Міжгалузева кооперація	Об'єднання різних видів діяльності з метою створення турпродукту	Формування міжгалузевих зв'язків; підвищення рівня туробслуговування та якості турпродукту	Диспропорції в розвитку економіки; часті проблеми з суміжними галузями, напр., транспортною
Значне збільшення туристичних потоків і підвищена тур-мобільність населення	Різде збільшення туристичних потоків в останні десятиріччя особливо в Європі, Пн. Америці, Азії та Австралії	Широкий доступ до туристичних послуг значної кількості людей в різних регіонах планети; підвищена мобільність населення і держав світу; стимулює розвиток транспорту та інших галузей	Надмірна концентрація туристів і відпочивальників у відомих світових туристичних центрах і зонах; перевантаження туристичних об'єктів; загроза зараження небезпечними хворобами; небезпека терактів

Серед найбільш поширених тенденцій розвитку сучасного міжнародного туризму слід указати глобалізацію світового туристичного простору, монополізацію туристичного

обслуговування, інтернаціоналізацію туристичної діяльності, стандартизацію та уніфікацію турпослуг, посилення туристичної спеціалізації і міжгалузевої кооперації, а також значне збільшення туристичних потоків і підвищену туристичну мобільності населення, що зараз чітко відслідковуються. Тобто в туристичному бізнесі на міжнародному рівні відбувається об'єднання різноманітних туристичних підрозділів світу в транснаціональні туристичні корпорації (ТНК) та потужні системи туробслуговування, які дають їм можливість стійко реагувати на різноманітні кризові явища й відстоювати свої позиції на міжнародному політико-правовому рівні. Спостерігається укрупнення та злиття багатьох турфірм й обслуговуючих структур у єдину систему обслуговування і міжнародні ТНК. Тобто реалізується процес перетворення національної системи туробслуговування на міжнародну, з формуванням універсальних і спеціальних міжнародних туристичних зв'язків. У такий спосіб туристичні ТНК намагаються максимально збільшити свої прибутки та забезпечити надання якісного турпродукту для певних категорій населення. Ці процеси посилюються диференціацією у наданні чистих турпослуг і формуванні спеціалізованих світових туристичних центрів і регіонів. Крім того, посилений розвиток засобів масової комунікації, мережі Інтернет, а також вихід рекламної туристичної діяльності на міжнародний рівень, включаючи революційний прорив у транспортній сфері, насамперед, пасажирській авіації, призвели до різкого збільшення туристичних потоків в останні десятиріччя в Європі, США, Канаді, Японії, Китаї та інших країнах.

Проте нові тенденції в розвитку міжнародного туризму мають і певні негативні наслідки. Зокрема, процеси глобалізації економіки на планеті, в т. ч. й у сфері туризму призводять до надмірного фінансового контролю з боку МВФ, Світового банку та інших міжнародних організацій, поглинання малих і середніх туристичних фірм і підприємств обслуговуючих галузей на внутрішньому й міжнародному ринку турпослуг, привласнення туристичних ресурсів крупними фірмами-монополістами, орієнтації туристичних підрозділів світу на певні категорії багатих клієнтів, втрати національних ознак у діяльності туристичних підрозділів і витіснення дрібних й середніх турфірм і підприємств, які не можуть конкурувати із глобальними турмонстрами. Відбувається значний вплив туристичних ТНК на політику та уряд окремих держав світу. З'являються нові корупційні та протекційні схеми тощо. Погоня за світовими стандартами обслуговування часто призводить до нехтування держав щодо власних потреб національного туристичного ринку і попиту місцевого населення і робить залежними економіки країн від іноземного туризму та прибутків від нього. Це посилює кризові явища та спричиняє диспропорції між галузями господарства всередині держави і провокує залежність її економіки від зовнішніх чинників тощо. Крім того, надмірна

концентрація туристів і відпочивальників у відомих світових туристичних центрах і зонах, а також перевантаження туристичних об'єктів призводять до появи загроз зараження небезпечними хворобами і небезпеки скоєння терактів, що має місце в сучасних умовах політичного та соціально-економічного розвитку людства на планеті. Таким чином, нові тенденції розвитку міжнародного туризму мають негативні та позитивні якості, які потрібно досліджувати та спрямовувати їх дію корисному напрямі.

Джерела та література

1. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації: веб-сайт. URL : www.unwto.org.
2. Офіційний сайт Євростату: веб-сайт. URL : <http://ec.europa.eu/eurostat/>.
3. Статистика Світового Банку: веб-сайт. URL : <http://databank.worldbank.org/>.

УДК 910.112

М. В. Цвік – студентка 4 курсу факультету ресторанно-готельного та туристичного бізнесу Державного торговельно-економічного університету;

Р. Р. Мазурець – кандидат географічних наук, доцент кафедри туризму та рекреації Державного торговельно-економічного університету

РОЗВИТОК РИНКУ ДЖАЙЛОО-ТУРИЗМУ РЕСПУБЛІКИ КИРГИЗСТАН ДЛЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

Розглянуто підходи та соціологічне опитування для покращення організації джайлоо-туризму. Проаналізовано розвиток та характеристика організації джайлоо-туризму на туристичному ринку України. Запропоновано заходи для впровадження джайлоо-туризму на ринку України.

Ключові слова: джайлоо-туризм, дослідження, туристичний ринок.

Tsvik M.V., Mazurets R.R. Development of the market of jailoo-tourism of the republic of Kyrgyzstan for citizens of Ukraine. Approaches and polls to improve the organization of jailo tourism are considered. The development and characteristics of the organization of jail tourism in the tourist market of Ukraine are analyzed. Measures are proposed for the introduction of jailo tourism on the Ukrainian market.

Key words: jailoo-tourism, research, tourist market.

На світовому ринку туристичних послуг екстремальний туризм користується значним попитом, так як для свого розвитку не потребує великих фінансових вкладень та дозволяє щороку майже вдвічі збільшити пакети пропозицій відпочинку, що характеризує його актуальність.

Джайлоо-тур приваблює низькою собівартістю і не вимагає високих витрат від туроператорів. При розробці джайлоо-туру важливо пам'ятати, що велику роль відіграє

не лише місцевість, де буде надана послуга, але люди та обстановка, в якій перебуватиме турист.

По-перше, говорячи про місце розміщення, варто зазначити, що це мають бути саме юрти спеціально встановлені туроператорами для прийому мандрівників. Тому іноземні туристи проводять на джайлоо щонайменше дві ночі для кращої адаптації в чабанській сім'ї, готової прийняти гостей, забезпечити транспортом, кіньми тощо [1].

По-друге, турист має бути в оточенні представників корінного населення, тому, виникає необхідність залучення до проекту людей із багатим запасом знань про киргизьку культуру. Важливо, щоб турист не лише відпочивав душею в оточенні природи, а також просвічувався, відкриваючи для себе кожен день нові грані життя, тому джайлоо-тур повинен мати ще пізнавальний характер [2].

Б. Букаєв, викладач індустріально-педагогічного технікуму, вже десять років у літній відпускний період приїжджає на Сон-Куль в Киргизії як менеджер юрточного табору «Новиномад» разом зі своєю дружиною Гульбарою та двома доньками. Він розповідає: «У середньому ми приймаємо від 300 до 600 туристів за сезон. Туристів обслуговує персонал із шести осіб. І заробітна плата, і оздоровлення на природі, і обмін культурними традиціями із гостями з різних країн!» [1].

Відпочинок в форматі екстремальних джайлоо-турів має значний потенціал, особливо з огляду на сучасні карантинні обмеження. Джайлоо подорожі є чудовою альтернативою традиційному відпочинку, оскільки, на відміну від готелів, перебування в юртах не сприяє скупченню людей, а також відпочинок у наметах – це чудова можливість для містян побути на лоні природи.

На туристичному ринку традиційно домінують туристичні підприємства, що працюють виключно на продаж турів за кордон, аргументуючи це і значно вищими прибутками від даного виду діяльності, і кращими умовами та сервісом.

Світова пандемія суттєво не змінила локальну структуру ринку, однак активізувала діяльність місцевих організацій, що працюють у сфері внутрішнього туризму. Урізноманітнілася як географія, так і форми проведення даних турів [3].

За короткий проміжок часу у сфері туризму прийнято низку нормативно-правових актів, спрямованих на всебічний розвиток туристичного потенціалу Киргизії та підвищення підприємницької активності.

В результаті вжитих заходів за перші 6 місяців 2019 р. Киргизію відвідали понад три мільйони іноземних туристів, що перевищує показник 2017 р. за аналогічний період, створено понад 420 тис. готельних місць, що у 3,8 рази більше порівняно з аналогічним періодом минулого року [4].

За метою в'їзду іноземних громадян, які в'їхали в країну за 2020 р., найбільша частка припадає на організований туризм – 203,7 тис. осіб (50%), службова поїздка складає – 159,9 тисяч осіб (39%), лікування – 28,7 тис. осіб (7%), приватна поїздка налічує 18,5 тис. осіб (4%).

Домінуючий потік іноземців припадає на Казахстан – це 1783,8 тисяч осіб (67,7% від загальної кількості іноземців), на Узбекистан – 375 тисяч осіб (14,2%), на Таджикистан – 261, 9 тис. осіб (9,9%) та на інші держави – 16,9%: Туреччина (62,5 тис. осіб), Азербайджан (4,3 тис. осіб), Білорусія (3.0 тис. осіб), Україна (0,7 тис. осіб) за 2020 рік [5].

Таким чином, спостерігаємо тенденцію зростання кількості туристів, які в'їхали в Республіку Киргизія. Найбільша їхня частка припадає на організований туризм. Домінуючий потік іноземців припадає на Узбекистан і Казахстан.

Внутрішній туристичний ринок джайлоо подорожей відрізняється значною пропозицією різноманітних туристичних продуктів, підтвердженням чого є зростаюча чисельність туристичних організацій, що пропонують тури Киргизією, просуваючи їх на ринку України. Однак турів, які поєднували б усі аспекти та особливості організації джайлоо подорожей обмаль.

Задля того, щоб проаналізувати перспективність подальшого розвитку організації джайлоо-турів та врахувати всі його недоліки було проведено соціологічне опитування. Дане опитування проводилося у форматі заповнення електронної Googleформи та за допомогою мережі Facebook. Участь в анкетуванні взяло 30 респондентів.

Згідно результатів аналізу, домінуюча частка опитаних 60% – чоловіки, що ймовірно оберуть джайлоо-тур як один з видів екстремального відпочинку.

За віковою структурою більшість опитаних – це дорослі людьми віком старше 27 років (40% всіх опитуваних). Загалом, більшість опитуваних мають широкий спектр зайнятості, вищу освіту та високий рівень доходів. Половина респондентів є активною та подорожує більш як двічі на рік. При цьому для абсолютної більшості (понад 70%) основним мотивом подорожі є пізнання нового, вивчення незвіданої культури та можливість відчувати себе частиною первісного життя. Близько 20% мотивом подорожі обрали спокійний відпочинок. При виборі туристичної подорожі 39% орієнтуються на насиченість екскурсійної програми, тоді як лише 12% – на ціну та надійність туристичного обслуговування. Це підтверджує концепцію розробки джайлоо-турів як поєднання пізнання та відпочинку.

У джайлоо-турах серед опитаних брали участь лише 17 осіб, тоді як брати участь в такому турі хотіли б 13 респондентів.

Серед того, що туристи рекомендували покращити в джайлоо-турах це: впровадити більш анімаційну програму; покращити умови проживання в юртах або наметах; збільшити та масштабувати туристичний супровід.

Отримавши всі результати та систематизувавши відповіді, було окреслено портрет туриста, що брав участь в джайлоо-турах. Приймали лише відповіді тих 17 респондентів, які брали участь в джайлоо-турах.

Підсумовуючи вище зазначене можемо сказати, що аналіз споживчих вподобань населення свідчить про зростання зацікавленого ставлення до відпочинку у формі джайлоо-турів та можливе формування потужного ринкового сегменту подібного спрямування. На сьогодні ведеться розробка нових джайлоо-турів, які згодом будуть впроваджені на туристичному ринку України в найближчий час.

Доцільність створення джайлоо-турів та просування такого напрямку в туризмі підкреслює зацікавленість українського туриста в екстремальному відпочинку, про що свідчить кількість вже створених турів та відгуки задоволених подорожуючих.

Спираючись на соціологічне опитування, складений профіль туриста, економічну ефективність та на досвід туристичних компаній з організації джайлоо-турів, можна констатувати, що розвиток такого туристичного напрямку є актуальним та характеризується зростаючими темпами. Пропозиція такого формату відпочинку знайде своїх подорожуючих в новому туристичному сезоні.

Джерела та література

1. Джайлоо-туризм набирає обертів. URL : <https://ekonomika.media/dzhayloo-turizm-nabiraet-ovoroty/>.
2. Джайлоо-туризм як спосіб відродження. URL : https://spst-journal.org/Archive_article/2015/2015_04/05-Petrik_Kudryavtseva.pdf.
3. Обґрунтування доцільності впровадження кемпінгових турів на туристичний ринок Криворіжжя. URL : <https://knute.edu.ua/file/MjlxNw==/cb6fe4f393cf6c0eeac7ac042c8fbd23.pdf>.
4. Перспективи джайлоо-туризму в регіонах Киргизії URL:<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:u-qh-t8U9ukJ:vital.lib.tsu.ru/vital/access/services/Download/vital:14483/SOURCE01+&cd=32&hl=r u&ct=clnk&gl=ua#57>.
5. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.go>.